کۆڵان کۆلان گێڕانەوە – 71 – ... کەریم کاکە

عەلی عاشق درەنگ لە گەلی عەلی بەگ دەنگیدایەوە.
وەستا رەجەب ئەیگۆ: خەرەندێ خۆ بە تەرمێ لەشکری رۆم و عەجەم پڕ ئەکەینۆ.

71 …

بە گوێرەی رۆژمێری نەورۆز بێ، هێشتا دوو حەفتەیەکمان لە بەهار ماوە، بابم ساقۆ درێژەکەی فڕێنەداوە، بەڵام من دەمێکە بە توێی کراسێکەوە دەگەڕێم، بابم گوتی:
کوڕم ئەوێ ساردە، بە جلکی هاوینیەوە ناتبەم..
لە قسەی دەرنەچووم و بە ڕێکەوتین، بیرمە لە پێچەکانی پیرمامێ، بەر لە گەیشتن بە لۆفەی کەریم حەشاش، هەرچی سەرنشینە ورد ورد کەوتنە وێرد خوێندن، منیش چاوم لێیان کرد، ئەو تامپۆنانەی کە لەو جێیە کرابوون و من بیستبوومن، یەك یەك هاتنەوە بەر چاوم، تەواوێك ترسام، دەرفەت نەبوو، دەنا خۆم دەخستە بن ساقۆکەی بابم، سەرکەوتین و شۆڕبووینەوە، لەو رێیە تا شەقڵاوەم دیتووە.
پیاوەکەی لە پێشە من دانیشتووە بە دەنگی بڵند بۆ پیاوەکەی تەنیشتە خۆی قسان دەکات، هەر من نا، هەستدەکەم بابیشم تامەزرۆی قسەکانیەتی و هەناسەی لە خۆ بڕیوە، دەگەینە هەر ئاواییەك و هەر چیایەك ، هەر دۆڵێك دەردەکەوێت، ئەو پیاوە ناویان دەڵێ:
ئەوە کۆڕێ، ئۆتە شەقڵاوە، ئەوەیان سەفینە، ئەوێهێ چیای هەورێیە، ئەها چیای بەنی هەریرە و هەریریش لە بنی، ئەها کۆڕەك سەری گەیشتۆتە ئاسمانێ، لێرێهێوە دۆڵی بالیسانە دەچێتەوە… ئەو چیایە دەبینن سپی دەچێتەوە؟ ئەوە چیای…
لە زاری پیرێژنە بسك سۆرەکەوە ناوی کابرام زانی:
عەلی گەڕیدە، دەڵێی لەو گوندانە دەرۆزەت کردووە، وا شارەزای.
کابرا بە پێکەنینەوە دەڵێ:
چما لێرەش لەگەڵمی! پیرێژن لەبیرت کرد، ئەو ساڵەی تۆم هەڵگرت، ئەو ناوەمان هەموو کرد!
بسکسۆر: هەی لە دەوت ریم عەلی گەڕیدەی داك بە دووکەتی.
ئەو دووە پێدەچوو تەمەنێك بێ یەکتر بناسن و لە گاڵتەش هێندە لێکدی نزیکبن، دەستنوێژیان لە ئێکدی نەشکێ، عەلی گەڕیدە لەگەڵ ناوهێنانی جێیەکانیش جاروبار کورتە سەرهاتێکیشی دەگێڕایەوە:

ئەها، لەو ملەیە، سێ فیشەکیان بە کاوێزاغاوە نا، بەڵام بەر نەکەوت.
لەو سەرە ڕێیە، ڕێگر ڕێیان لە حەسەن سیساوە گرت و رووتیان کرد و حەیرانیشیان پێگۆت.
ساڵەکی لە دەو زێی بادینان- ئەها، ئەو ڕێیە دەتباتەوە سەر زێ- بەرازێك هێندەی هێسترێك روو بە روو بۆم هات، تفەنگم لە شانە، بەڵام سام گرتی بووم و دەستم بە خۆمدا شۆڕکردەوە، خودا خێری بەراز بنووسێ، زگی پێمسووتا، سەرێکی راوەشاند، وەك ئەوەی سڵاو بکات، بە ڕێی خۆیدا ڕۆیشت.
لەو پێچە بسووڕێینەوە، ئامێکانە، جێی ژنهەڵگر و پیاوکوژانە.
لە سەر ئەو قسەیە پیاوێك لێی هاتە دەنگ:
کوڕە کابرا، لۆ وا بە پێخواسی بە ناو کەوتی؟ ئامێکان جێی مێرخاس و عەگیدانە.
لەوەبوو پیس تێکبگیرێن، بابم و بسکسۆر کەوتنە نێوانیان، ناوبژیان کردن و ساردبوونەوە. عەلی گەڕیدە واز لە ئامێکان ناهێنێ، سەربردەی قورئانەکەی گێڕاوە کە من پێشترێ لە پیاوەکەی دەو زێ بیستبووم، گەڕیدە لەو سەری تووڕەیوونەوە، بە لای پێکەنیندا بایدایەوە و گوتی:
لە سەرانسەری وڵاتێ، یەك قورئان هەبوو، ئەویش لە نزیك ئامێکان چێڵە سۆری پلکە فاتێ، لەگەڵ پووش و پەڵاش لوولی دا و قووتی دا، بۆ سوێندیش پەرەکی نەهێشتەوە، تا ئێستاش خەڵکی ئەو ئاقارە کاتێ سوێند دەخۆن دەڵێن: بە قورئانی ناو زگی چێڵە سۆرێ، خۆ ناڵێن ئەوەش درۆیە؟!
کەس قسەی نەکرد، بسکسۆریش نەیگوت درۆیە.
بێڵێ، هەوراز و نشێومان زۆر بڕی، لە بڵندبوونەوەیەك لە دوورەوە دوندێك لە شێوەی ملە گا دەرکەوت، عەلی گەڕیدە گۆتی:
سەرکەوە سەر ئەو دوندە هەرچی چیای دنیا هەیە، لێتەوە دیارە.
لە شۆڕبوونەوەیەك ئاواییەك دەرکەوت، خەلیفانی دەڵێنێ، پێشترێ بە بیستنی ئەو ناوە نازانم بۆ بیرم بۆ کۆڕی خەلیفە و دەروێشان دەچوو، بۆیە لەوێ چاوەڕێبووم بە دەف و شیر و پرچکردنەوە بێنە سەر ڕێ و بە دەوری ترومبێلدا (هەلقەی زیکر) ببەستن، گەیشتین و خەلیفەیەك چیە دیار نیە، لە هیکڵا رەوەیەك رەشەوڵاخ بە جادە وەربوون، زرم، زرمەیەك دەتگوت شاخ رووخا، هەژانێك لە بوومەلەرزە دەچوو، هەموو کەوتنە ناو باوەش و سەر پشتی یەکتر، (یا ئەلڵا یا ئەلڵا) لە چیاکان دەنگیدایەوە، خۆمم لە بن لچکی ساقۆکەی بابم دیتەوە، هەست لە خۆ رادەگرم، چ جۆم نایەشێ، بابیشم دەڵێ:
چ نیە، چ نیە..

دڵنیابووم ساقۆی بابم دەمپارێزێ، لە کۆپتەر و جاشانی پاراستووم، لە ترومبێل نامپارێزێ! بۆیە لە چاو زرمە و لەرزەکە چی وا نەترسام، هەموو ساغ و قیتن، کەس کەپووشی خوێنی لێنەهات، دابەزیین، چ ببینم باشە! بەر لە هەر جێیەکی چاوم کەوتە سەر گوانی، گوانی وا گەورەم نەدیتبوو، لە گوانی چێڵە شینی گۆرینیش گەورەتر، لە چواران دوو گۆی لە منەوە دیاربوون، لە لوقمی درێژی لوولەیی دەچوون، چێڵە سپی لاتێ عەردی گرتووە، لەگەڵ سەر جوولاندن، قۆچێکی دەلەقێ، پێدەچێ لە بنەوە شکابێ، لە زار و کەپوویەوە خوێن دێ، گوێملێیە:

مرداردەبێتەوە، سەریبڕن.

پیاوێکی خڕکەڵەی جەمەدانی خڕی کڵاو بە گوڵینگ، کێردێکی لە دەستە نیوە شیرێکە، سواری سەری چێڵە سپی بوو، کێردی بە ملدا هێنا، وەك بڵێی کانیی خوێن لە ناو جادە تەقیبێتەوە وابوو، خوێن جۆگەلەی بەست.

بیرمە لە ساتی سەربڕین بە هەردوو دەست چاومم گرت، بەڵام لە کەلێنی پەنجەوە دیمەنەکەم دیت، دیمەنێکی بەسام، پیاوە کێرد بەستەکە لە جێی چێڵەکە با، هەر هێندە تێکدەچووم، لەو تەمەنە سەربڕینی چێڵ چی لە سەربڕینی مر□ق کەمتر نەبوو، هەرچەندە هی مر□قم نەدیتبوو، بەڵام گریانی ژنەکە جیاوازیی نێوان چێڵ و مر□قی کالکردەوە، چاوەنێ، ژنێکی شینپۆش بە سینگکوتان و دەست هەڵشەقاندن گەیشت، خۆی بە سەر کەلەش دادا، سەری بە زگیەوە ناوە و گوانی ماچ دەکات، شیوەنێکی گێڕا، چ ژنێ لە سەر تەرمی خوشکی شینی وای نەگێڕاوە، ژنە سەردوولکەی بە سەر چێڵەکەیدا دەگۆ، بە (خوشکان)یش ناو دەهێنا، من پاشترێ پێکەوتم چێڵ هەیە، وەك مر□ق ناوی هەیە، ئەوەیان ناوی خوشکان بوو.

دیتم ژنە شینپۆشەکە سەری بڕاوی خوشکانی بە سینگی خۆیەوە نا، خۆی لە خوێن هەڵێنا، ئەها دەستی پاڕانەوەی بۆ ئاسمان بڵند کرد:

ئەوەی تۆی وا لێکرد، وەك تۆی لێبێ.

پیاوێکی کەڵەگەتی چوارشانە دەڵێ:

خوشکم، وا مەڵێ، بۆت دەبژێرم، زار هەڵێنە، چەندت دەوێ دەتدەمێ.

ژنی شینپۆشی لە خوێن هەڵکێشراو بە گریانەوە:

گوو بە بژاردنت، بە بەڕك و پارەت، من خوشکانی خۆم دەوێتەوە.

باشە ئەو پیاوە کێیە و بۆچی خوێنی چێڵە سپی دەدا، ئەدی لە سەر شوفێرەکە نیە؟ تاهوو واهـ! دۆشاو بە گونم لەو جێیە بێ ئاوە، لەو ساتە هەوکم وشك ببوو لە تینوێتی، ئێ، بزانن رووداوەکە کوو بووە:

کابرای چوار شانە شوفێری ئەو قەلابەیەیە کە لەدەو جادەکە راوەستاوە، رووە و ئێمە دێ، کاتێ گاگەل دێتە پێشی خۆی

پناگیرتەوە، خ بە خوشکاندا دەدا چەند تەقلەیەکی پلدەدا، لە دوا تەقلە بە ترومبلەکەی ئمە دەکەو، ئەوەتا لای پشی کەمك قپاوە..

ژنەی شینپشی خوناوی لە شین ناکەو، پیاو د بە خەکەکە دەدا، پیلی ژنە دەگر و رایدەکش و دە:

دادە، ئەو شینە چیە؟ خ خوشکانە، خوشکت نیە.

دووریخستەوە، ئەوەشم لەبیرە، پیاوك دەیگتە بکوژی خوشکان:

تا بەشە خری خت نەبەیت، نایت.

ئمە سواربووینەوە و وەکەوتین، بسکسر دەتە عەلی گەیدە:

چیدی زمانت نەگە، با تووشی بەایەکیدی نەبین.

بەام گەیدە گوی ناداتێ، ئای، ئرە بە سامە، چیا و د لرەوە سامی خیان نیشان دا، ترسم لنیشت، ئەوەتا وا بە قوگی زەویدا دەچینە خوار، خوایە، ئرە کویە، تا کو شدەبینەوە، سەر لە جامی جب دەردەهنم، ئاسمان هندەی ئەو دووکەەی ل ماوەتەوە کە فکەی قوونبەدووکە لە دوای خی بەجیدەهشت، هشتا شدەبینەوە! زوو زوو تەماشای ساقکەی بابم دەکەم، دامناوە شتك بقەوم خم بهاومە بنی، قورسایی ترس نیشتووە لە سەرم، هەناسەبکمە، دم هەزارە دەکات، شاخی هەزار بەهەزاری وام لە چ ج نەدیتووە، نە لە تەلەقزین، نە لە خەون، نە لە قسەکانی مام تفیقی جەەبوانەوە ئەوەی لە سیپان هەدرا، ئرە هەب نەب جیەکە لە جیەکانی ناو هەقایەتەکانی هەقایەتبژەکەی سەیداوە، لەو جی وا هەیە..

لە بنەوە، لە لای خوارەوە رووبارکی تیرە ماری بە بن ئەو ئاسمانە باریکەدا نازانم روو لە کام لا دەوا، لەجیەك راوەستاین وەك بی نوان زەوی و ئاسمان بت، ئرە ری یەك ترومبلی هەیە، رشتن و هاتن بە نرەیە، نرەمان هات و لە ری باریك دەرچووین، ئاهکم هاتەوە بەر و گەامەوە کن قسەکانی عەلی گەیدە، حەیف لە دوادوایی سەربردەی دوو عەلیەکە سام بەری دام و هاتمەوە ناو ترومبلەکە، ئەوەتا باس لە عەلی بەگ و عەلی سەودا دەکات، سەودایەکە لە دەو جادە دانیشتبوو، بەام من نەمدیت:

ئەو پیاوەی دیتتان، عەلی ناوە، شت و سەودایە، کچك بەو دەردەی برد، حەزیلکرد و نەیاندایێ، لە داخا سەری خی هەگرت، وازی لە دنیا هنا، پەنای ب گەلی عەلی بەگ هنا، ئەوتا لرە تەمەن بە سەر دەبا..

درەنگ، زر درەنگ ئەو دوانەیە ناوی بە عەلی عاشق لە گەلی عەلی بەگ دەنگی دایەوە و ئەویندار نەما نەیبیست…

عەلی گەیدە لە بارەی عەلی بەگەوە گتی:

عەلی بەگ میری ئێزدیان بوو، لەگەڵ پاشای کۆرە بەگژ یەکدا چوون، شەڕ کەوتە ئەو (گەلی)یە، عەلی گەلەك ئازا بوو، خوا لێی نەهێنا و لە شەڕ شکا، بەڵام هەڵنەهات و شەڕی کرد، بە دەستی سوارانی پاشای کۆرە کوژرا، ئیدی ئەو گەلیە بە ناوی ویەوە ناو نرا.

لە سەرهاتی زاری ئەو عەلیەوە نازانم بۆچی سۆزم بۆ عەلی بەگی میری ئێزیدیان جوولا- دیارە لە ڕێی ئیزدیەکەی گۆرینەوە من ئیزیدیم خۆشدەویستن- و رقم لە پاشای کۆرە بۆوە، دواتر لە خوێندنەوەی کتێبە دیرۆکیەکانیش چەندی کردم و کۆشام پاشای رەواندزێم خۆشنەویست.

بیرمە پیاوەکەی تەنیشت عەلی گەڵیدە کە لە شارەوە تا ئێرە ورتەیەکی لێوە نەهاتبوو گوتی:

گەلی عەلی بەگ نابێ بێ عەلی بێ..

بسکسۆری نەیاری عەلی گەڵیدەش گوتی:

عەلی، تۆش بە دەردی عەلی بەگ بچی.

بیرم نیە عەلی گەڵیدە چۆن باگێی داوە، بەڵام حەزدەکەم گوتبێتی:

عەلی بەگ نا، عەلی سەودا بڵێ.

ئەمن پاشترێ لە شێوەی دوو عەلیەکەی حاجی قادر(دوو عەلین شاعیر وەکو حەسسان..) شتێکی وام لە دەفتەرە شەستپەڕیەکەی خۆم نووسیبوو:

گەلی دوو عەلی تێدایە

یەکیان بەگ و یەك سەودایە

ئیدی بە عەلی گەڵیدەوە لە گەلی عەلی بەگ، تۆ بڵێ لە ناو زگی زەوی، یان حەزیا دەرچووین و عەلیە سەودایەکەمان بەجێهێشت.

لە چوونە دەرێ چ ببینم، ریزە شاخێ بە ئاسمانەوە، چما زەوی شاخی وا بڵند و سەرکەشی هەیە! عەلی گەڵیدە یەك یەك ناوی چیا و دۆڵ و ئاواییەکانی دەگۆ، لە ناو ناوان (حەسەن بەگ)ەکە لە خۆوە بۆ من بووە پرسیار، چەند جارێ هاتە سەرم بڵێمە بابم کە بە گەڵیدەکە بڵێ، داخوا حەسەن بەگیش وەك عەلی بەگ بە فیتی پاشا کوژراوە؟

نازانم بۆچی نەمپرسی.

گەڵیدە ئەوەشی گۆت:

لەو حەسەن بەگە، ساڵێ تەلەزمە ئاسنێ لە ئاسمانەوە هات، پێی پێشمەرگەیەکی لە بنەوە برد و کەس نەیدیتەوە، ئێستاش پێشمەرگە یەك پێیەکە بە دوای پێی فڕیویدا دەگەڕێ..

لە زگی زەوی تەواو هاتینە دەرێ و تەواوێك دوورکەوتینەوە، چیاکان جوانتر دەرکەوتن، تەماشادەکەم دیوی نسێ، جێ جێ پەلەی سپیان پێوە، بابم گۆتی:

کوڕم، نەمگۆت ئێرە ساردە، ئەها چیا بەفری پێوە ماوە.

دیتنی بەفر لەو دەمەی ساڵ بۆ من زۆر تازە بوو، لە دیمەنی چیاوچۆل

و گەلی عەلی بەگ تازەتر، زۆری نەبرد گەیشتینە ئاواییەك، عەلی گەڕیدە کە لە شارەوە هەر خۆی قسە دەکات و نەیهێشت کەس زار بکاتەوە، رێینەدا بسکسۆریش دوو قسە بە دڵی خۆی بکات، گوتی:
ئەوەش دیانە، دیانەی دیانان، سەردەمەکی لێرە بۆ دەرمانیش موسڵمانەك دەستنەدەکەوت.
بسك سۆر، مستەکی لە سینگی خۆی دا:
ئەی لە هەشێت نێم، لەوەتەی دنیا هەیە، بوسرمان لە دیانە هەن.
بەدەم پێکەنینەوە هەموو دابەزیین، ئۆخەیش گەیشتین، پێم گۆد بووە.
بابم پرسیاری ماڵی (عەلی)یەکەی برادەری کرد، من بۆ جیاکردنەوە لە سێ چوار عەلیەکەیدی، قەردارێکی پێوە دەنێم، عەلی گەڕیدە دیاربوو دەیناسی، گوتی:
بە دوایدا مەگەڕێ، لێرە نەماوە.
ئەوە خۆشە! ئێمە ئەو هەموو رێیەمان بڕی بۆ دیداری عەلی قەردار، ئەویش... ئێ، لە عەلی گەڕیدە و بسکسۆر و ئەوانیدی دابڕاین، پرسیار پرسیار، پیاوێك گوتی:
پێش پێی تۆ لێرە بوو.
ماڵەکەشی نیشانداین، لە دڵی خۆم گۆتم، کەواتە قسەکانی عەلی گەڕیدە هەمووی درۆ بوون، دەمە دەمی نیوەڕۆیە، زگم قۆڕەی دێ لە برسان، خوایە شیوێکی خۆشیان هەبێ.
خانووێك رووی لە چیایە، جا چ خانووێکی دیانە هەیە رووی لە چیا نەبێ!
+ عەلی لە ماڵێیە؟
– لە ماڵێ نیە.
ژنێکی رووخۆشی زار شەکر، فەرمووی لێکردین، بابم خۆی ناساند، گوتی:
تێکەولێکەیەکم لەگەڵی هەیە، بۆیە هاتمە سەردانی.
ژنە بە دەم پێکەنینەوە:
دەزانم، قەردارتە، تووشی کێشەیەك بوو، ساڵێك پتر ئێرەی جێهێشت، حەفتەیەك نابێت هاتۆتەوە.
عەلی گەڕیدە دەڵێی درۆی نەکرد!
ژنە کێشەی مێردەکەی باس نەکرد، لە بەر بێرایی روو لە چیا دانیشتین، چایە و ژاژی پەنیر و ئەو شتانەی هێنا، گەلەك خۆش بوو، کەوتینە سەری، رەنگە هێندەی هەمزە پاڵەوانم خواردبێ، باپیرم راستی فەرمووو:
بە دیار چیاوە نان پتر دەخورێ.
ئێ، پیاوە قەردارەکە پێش پێی ئێمە دەرچووە، چۆتە کوێ؟ رەواندزی پاشای کۆرە، بابم ناونیشانەکەی وەرگرت و هەستاین و هەیپەمان

لێکرد، وا تێگەیشتم نزیکە و بە پێیان دەچین.. لە پشتەوەی پیکابێکی گەورە سواربووین، ئەو ترومبێلە لەگەڵ ئەویدی وەك حەوشە و دوێ ژۆرێ وابوون، لە ناو جێبەکە لە جامەوە شتێك لە دەرێم دەدی، بەڵام لێرە دنیا لە بەر چاومە، لێرە زەوی و ئاسمان وەك خۆیان دیارن، خۆزی گەڵیدەکەمان لەگەڵ دەبوو، کەس نیە ناوێ جێیەکمان پێبڵێ، بابیشم ناوەکان نازانێ.

باژێ، بە هەر چوار لادا دەڕوانم، جێ جێ چاوم دەخەمە سەر چیاوچۆل، گەلی و شیو و دۆڵ، کەند و لەند، دار و بەرد، بە چاوی من چاودەنێ، بەو دەمەو هاوینەی چیا، دنیا چەند رەنگینە، جێ جێ سپی، قانگ قانگ کەسك، ئەویدی زەرد، چەمەکەی خوارێش رەنگی ئاسمانی گرتووە.

رێگاکە خۆش نیە، ناوە ناوە دەگاتە تاسەی وا، بستێ دوو بڵند دەبین و بە ئاسنی رەق دەکەوینەوە، بابم زوو زوو دەڵێ:

توند خۆت بگرە، نەکەوی.

پێ پێ، تۆ بڵێ گوریس گوریس بەرزدەبینەوە، هەستدەکەم نیو ئاسمانێك لە زەوی دوورکەوتووینەتەوە، تەماشای سەرێش دەکەم، هێشتا نیو ئاسمانێ ماوە بگەینە شانی چیا، تۆ بڵێی جێی پاشای گەورە هێندە بڵند بێ، یان من سەرم گێژ دەخوات و دنیا وا بڵند دێتە بەر چاوم! تێنەگەیشتم.. لەوە گەڵێ، ئێستا من لەگەڵ سرووشت تێکەڵ بووم، کەوتوومەتە دنیایەك، پێشترێ نەمدیتبوو، دنیایەك شاگەشکەم دەکات و وا خەریکە دەبمە کۆترە شینکەیەك لە پشتی پیکابەوە هەڵدەفڕمە ناو سرووشت، لە سەر فڕین بووم، دیمەنێك خۆشیەکانی پێهێنامەوە، لە شاگەشکەییەوە هاتمە دۆخی گەشکەگرتن، دەستم بۆ لچکی ساقۆکەی بابم برد، هێندەی نەمابوو بزیڵێنم، ئەوە چیە خوایە! لە تەنیشتمان دێو دەوی کردەوە، سوێندتان بۆ دەخۆم دێوە، دێوی ناو هەقایەتەکانی هەقایەتبێژ، ئەوەتا لێرەیە، دێوەکەی ئەو دەناسمەوە، دەیگۆت:

کاتێ زاری هەڵدەپچڕێ، چیای سەفینی پێوە دەچێ.

وایە، ئەوەتا لە پێش چاومە، ئەو چیایەی وا دیارە، لە سەفینیش بڵندترە، ئەگەر بیخەیتە زاریەوە، هێشتا جێی سەفینێکتری تێدا دەبێتەوە، هەر دەبێ زاری دێو بێ، هەر جارەی لە لایەکەوە دەردەکەوێ، چەپ و راست دەکات، تۆ بڵێی خەون نەبینم، نا خەون نیە، تۆ بڵێی شێت نەبووبم! چ دوورنیە..چاو دادەخەم و دەیکەمەوە، ئێ خوایە ئەوە رێشکەوپێشکە بێ، نا وێنەکە روونە و دەوی دێوە، چەند قووڵە قووڵ، بنی دیار نیە.

دێو خۆ بزردەکات و دەردەکەوێتەوە، سەرەدیقانێم دەگەڵ دەکات، دەمەوێ چاوم داخەم و واز لەگەمەی سەرەدیقانێ بێنم، بە چاوی خۆم ناوەستم، نا، دەوی دێو هێزی راکێشانی نیگای هەیە، سەرت بخەیتە ناو توورەگەی رەوندانیشەوە، رێ لە دیتنی دەوی دێو ناگیرێ.

ئەها، ئەو ژنە رەوەندەش وا دیارە وەك من لە زاری دێو دەترسێ، ئەوەتا، ناوە ناوە سەری دەخاتە ناوە تـوورەگەوە، کەسێ دەپرسێ:
+پوورێ، بۆ وا دەکەیت؟
– کوڕم، لە ناو ترومبێلێ، تێکدەچم، وا نەکەم، دەڕشێمەوە.
نا، دڵنیام لە ترسی زار و زگی دێوە، لە سەر ئەوە بوو زراوم بڕژێ، ساقۆکەی بابم بیرکەوتەوە، دێو کەمێك دوورکەوتەوە، ترس تۆزێك رەویەوە، ئاخر ساقۆی بابم لە لوولەی کۆپتەر و چنگی ئیزرائیلی پاراستووم، تۆ بڵێی لە زاری دێو نەمپارێزێ!
بیرمە، خۆم خزاندە بن ساقۆکەی، بابم دەڵێ:
دەڵێی سەرماتە؟ هەستە گەیشتین..
ئۆخەی، گەیشتین و نەکەوتینە زاری دێوەوە، ئەوەش رەواندزی وەستا رەجەب، تۆ بڵێی هی پاشای گەورە، بە پرسیار گەیشتینە پێش ماڵی خانەخوێکەی عەلی قەردار، ڕۆژ نازانم لە جێیان بەڵام لە شاری وەستا لە سەر ئاوابوونە، ئاوابوون لە چیاکەی پشتەوە، بە گوێرەی ئەو هەموو بەرزبوونەوەیە، دەزانی ئێمە لە کوێوە هەر لە بەرزبوونەوەداین، رەواندز لە ئاسمانێیە، بەڵام لە چاو چیاکانی چواردەوری، لە زەوی نەبێتەوە.
شاری وەستا و پاشا، بەو دەمەو هاوینە لە بن زەردەپەڕێ، دەڵێی بووکی بەهارە، دەڵێی فێتەی لەگەڵ پرچ تێەکەڵبووی ئەو کیژە نازدارەیە کە لەو سەرەوە دیارە، کیژێك ئەگەر سێ چوار ساڵێك لە خۆی گچکەتر با، دەمگوت کەویارە، وای خوایە لە جوانیی رەواندزێ، نە چاو لێی تێر دەبێ، نە دڵ دەڵێ زۆ، تۆ بڵێی لە دنیایێ جێیەك هەبێ، لێرە دڵنشینتر، تا پێم نەخستە دیوی حەوشە بۆ دەرگاکەوە و لە دیوارە هیشکە کەڵکەکەی ئەودیو نزیکنەبوومەوە، رەواندزم وا دی.
وای خوایە، دێو پەیدابێوە، بە تەواوی زگی کردێتەوە، زەوی و ئاسمانی پێوەدەچێ، رەویمەوە، رەوینەوەیەك جاشکێڵە وا لە گورگ ناڕەوێتەوە، منداڵێکی ماڵەکە:
مەترسێ، ما ئەتو لە خەرەندێ ئەترسی؟!
دیارە، دێوی ئێرە ناوی خەرەندە، ئەو ئێوارەیە زۆری برد، تا تارمایی و سامی دێو رەویەوە و باوەڕم هات کە خەرەندە و دێو نیە، بەڵام خەرەند جێی دێوی گرتەوە، ترسی خەرەند چی وای لە دێو کەمتر نیە، ترسی بەربوونەوەی ئەو خانووانەی بە سەر خەرەندەوەن، ئەو ماڵە چۆن دەوێرن لێرە بژین؟ خۆ لەگەڵ هەر کۆخە و پژمینێکی خەرەند، غلێر دەبنەوە و تا بنەبانێ گیرنابن، ئەرێ خەرەند بنی هەیە، من چەندی ملم هەڵبڕی بنیم نەدی، پێدەچێ هێشتا پەیوەندیەك لە نێوان دێو و خەرەند مابێ، ئەوە نیە باسی پژمینی خەرەند دەکەم!
تۆ بڵێی ئەوشێ لە ترسان چاوم بچێتە خەوێ! دەترسم بخەوم و لە خەوێ

بڵێم، وەك ئەو جارەی ڕۆیشتم و بابم لە کۆڵانێ گرتمیەوە، بەڵام ئەگەر لە خەوی ئێرە بڵێم خەرەند و خەرەند دەچم و بابم لەو دنیاش نامبینێتەوە، ئێ، جارێ لە خەوێ گەلێ، مانگەشەوێکە لەو دوورەوە مامز بە شاخانەوە ببینە، کێوەکەی ئەوبەر نازانم هەندرێنە، زێزگە، کیهەیە، مانگی زۆر نزیککردۆتەوە، هەستەکەم دارلاستیقی ئەنێی بەلاشاوەی دەگاتێ، ئەمن لە هەولێرێ مانگم وا بە نزیکی نەدیوە، ترسی خەرەندە دێو نەبا، لەگەڵ منداڵان دەچوومە کۆڵانێ و لە بن تریفەی زیوینی شاری پاشا، چاوشلکانێم دەکرد، زۆریان هەوڵدا بچم، لە ساقێکەی بابم دوورنەکەوتمەوە، گوێم بۆ باسوخواسی دانیشتنە مانگەشەویەکە راگرتبوو، پیاوێك سمێڵ کلك مشکیی ردێن تەپشوولەیی دەڵێ:

لەو هەندرێنەی دەیبینن، پێشمەرگە شەڕێکی کرد، لەشکری پاشای گەورەش نەیکردووە، ئەسحابەش نەیانکردووە.

عەلی قەردار پێدەچوو پاشای زۆر خۆشبوێ:

لەوەتەی دنیا هەیە، پیاوی وەك پاشا ئازا نەبووە و نابێتەوە، ئیمامی عەلیی زەمانە بوو، بەڵام حەیف شیرەکەی دەستی وی لە دەست نەبوو.

ردێن تەپشوولەیی:

ئەدی تۆپەکەی وەستا رەجەبی نەبوو؟

قەردار قسە دەباتە لایەکیدی، بەڵام ردێن تەپشوولەیی و یەك دوانێك دەیهێننەوە تۆپخانەکەی وەستا رەجەب.

لەو مێواندارییە مانگەشەویەی سەر لێواری خەرەندێ، تۆ بڵێی زگی دێو، من وەستا رەجەبم بە تۆپخانەوە لە نزیکەوە دیت ((رەجەب پیاوێکی بە خۆوەی تێکسمراوە، باسك ئەستوور لە عەدنان قەیسیش ئەستوورتر بوو، گەلەك لە هەمزە پالەوان دەچوو، زۆرانێ لەگەڵ ئیمامی هەمزە بکات، پشتی لە زەوی دەدات، وەستا چاو گەورەی برژانگ رەشی برۆ پڕ، سمێڵ گەورەی بابێ، ئەوەتا لەو کۆلەکانەی خوارێ بە دیار تۆپەوە دانیشتووە، بە دەنگێکی قەبە و گڕ، دەڵێتە پاشای گەورە:

گەورەم، یەکەم بە خودا، دووهەم پشت بەو تۆپە ببەستە تۆ، پشتت بە عەرد ناکەوێ، گەورەم، خەرەندێ خۆ، بە تەرمی لەشکری رۆم و عەجەم پڕ ئەکەینێ..))

پیاوی بالیف لە سەر کۆشێ کە هەردوو ئانیشکی بە سەر دابوون، بە شێوەیەکی ئەوتۆ وەسپی وەستا رەجەبی دەکرد، ئەمن ئەو وەستایەم لە بەر دەمی خۆم دیت و هێندەی نەمابوو لە بەری هەستمەوە، پێشترێ ناوی ئەوم نەبیستبوو، لەوێ بیستم و دیتم و خۆشمویست، بەڵام چەندی کردم، پاشای گەورەم نەکەوتە بەر دڵی، میری ئێزدیان کوو ئەو پاشایەی لە کنە من رەشکرد!

لەو دانیشتنە قسەیەکی بابمم بیرکەوتەوە:
پیاو ئەگەر لە حوکمەت یاخی بێت، بێــتە ئێرە باشە، بە هەزار لەشکر ناگیرێ.
ئێ، لەبیرمچوو بۆچی هاتبووین، قەرد بوو، وانەبوو؟ ئا، عەلی قەردار روو لە بابم:
بەهار بوو بیست سەر بزنەکەم بەقەردی هاوینێ برد، چاو بەرەژێرتم، گەیشتینەوە بەهار و وا دەچینەوە هاوین.. بەڵام ئەوەی بە سەر من هات، بە سەر دوژمنت نەیەت، ئەوەتا پارەکەتم لە بەڵکێیە، دەمویست سبەی بێت بهێنمەوە.
کابرا تووشی کێشەیەك ببوو، لە دیوی ڕۆژهەڵاتێ نزیکەی ساڵێك کەوتبووە زیندانی شای ئێرانێ، بابم کە بەوەی زانی، گۆتی:
کا عەلی، هاتنەکەی من بە سەردان وەرگرە، قەرد لەبیرخۆت ببەوە.
ئێ، واز لە تێکەولێکەی بابم بهێنە، ئەو شەوە بایی نیو تەمەن خەونم دیتووە، هەمووی هەڵات هەڵات بوو، هەڵاتن بە ناو زگی دێودا، لە ناو زگی دێوێ لەو سەر غاردە ئەو سەری، دێو هەموو دەرگاکانی زگی خۆی بە سەرمدا داخستووە، دەگەمە هەر دەرگایەك زرم زرم، بە مست و پێلەقە لێیدەدەم، کەس نایکاتەوە، هاوارەکەم، لە ناو زگی دێوێ دەنگدەداتەوە، کەس بە هاوارمەوە نایە، لە هیکڕا زگی دێو درزێکی گچکەی تێکەوت، ساقێی بابم دەرکەوت، کەمێکی مابوو دەستم بیگاتێ بە ئاگاهاتمەوە..
لە سەر هاتنەوە، هەواڵێکی جەرگبڕ لە با خێراتر بە کۆڵانەکانی شاری پاشا بڵاوبۆوە:
کچێك خۆی هەڵداوەتە خەرەندێ.
تێ بڵێی ناو زاری دێو، کێیە؟ زوو پێکەوتم، کچەکەی ئێوارێ بوو، ئەو کچەی لە پرچ و فڵتە لە زەردەپەڕێ دەچوو، بەڵام نەمزانی لە سەر چی، کچە زەردەپەڕی ناو زگی دێوێ کە لە نیوەی ڕێ گیانی دەرچووبوو، ئێمەی تا نیوەڕۆ لەوێ هێشتەوە، لە هاتنەوە لە ناو ترومبێلێ، ژنێك لە بن لێوانەوە دەڵێ:
خودا بیانگرێ، بۆچی نەیاندایێ، لەو پیاوتری دەدیتەوە!
ئەها، بەزمەکەیە، کچە حەز لە کوڕێك دەکات و نایدەنێ، لە داخا خۆ داوێتە ناو دەوی دێوێ.
لە گەلی عەلی بەگێ، لە نزیکەوە عەلی سەودام دی، لەوێ پرسیارەکم بۆ هات، بەڵام لە کەسم نەپرسی:
کچەی فڵتە و پرچ زەردەپەڕی، بۆچی وەك عەلی نەکرد و نەهاتە گەلی؟
منداڵیش پرسیاری سەیر و سەمەرەیان بە مێشك دادێ!
ڕێی گەڕانەوەش پڕە وردە سەربردە، ناسکترینیان لەو جێیەیە، کە ڕێ هێند تەسك دەبێوە، جێی یەك ترومبێلی لێدەبێوە، شاخیش هێند نەوی

بوو لە سەر پشتی پیکابێ دەستت دەگەیشتێ، من ترسم شکابوو، لەوێ دەستم دەگەیاندە باڵۆزە و گیای بن شاخێ، لەو گابەردەوە کە عەلی عاشق شانی پێدابوو تا گەیشتمە لێفەی کەریم حەشاش و شۆڕبووینەوە بۆ ئاوی بەستێڵە و لەوێ منداڵەکە کۆترەکەی لە دەست فڕی و هێندەی نەمابوو بە دوایدا لە ناو ترومبێلەوە خۆی هەڵدا، سەربردە زۆرن، بەڵام با بمێنن بۆ سەردانەوەکیدی، لێکیان گرێدەدەمەوە.
گەشتی ناو زگی دێوم بۆ ئازاد و فازیل ڕەحانە و کەویار و کوڕان گێڕایەوە، کەسیان باوەڕیان نەهات، لە دنیایێ جێی لەو شێوە هەبێ.

بەدوویدا دێ

ئۆگۆست کۆنت Comte ,Auguste … حەیدەر هەمەوەند

ئۆگۆست کۆنت فەیلەسوف و کۆمەڵناسێکی فەرەنسییە بوو کە لە نێوان ساڵانی (1798-1857) ژیاوە . کۆنت بە دامەزرێنەری زانستی کۆمەڵناسی دادەنرێت .

کارەکانی / بۆچونەکانی

کۆنت زانستێکی نوێی داهێنا بەناوی کۆمەڵناسی Sociology . کە بڕوای ئەو پێویستە پشت ببەسترێت بە سەرنجدان و توێژینەوە لە ئامارەکان لەبارەی ڕەفتارەکانی مرۆڤەوە . ئەم زانستە نوێیە پێویستە تەنیا وەسف بکات نەک لێکدانەوە یان تەفسیر بکات . مەبەست لە کۆمەڵناسی ئەوەیە کە پێشبینی و کۆنترۆڵ بکات و پێویستە وەک ئەندازیاری کۆمەڵایەتی بونیادی کۆمەڵگە دابڕێژێت .
کۆنت کۆمەڵگە دابەش دەکات بەسەر دووبەشی بەسەر دوو بەشی سەرەکی کە بریتین لە :
١- ستاتیکای کۆمەڵایەتی (یان نەجووڵاوە کۆمەڵایەتیەکان) Social Statics
ئەم بەشە بایەخ دەدات بە شتە نەجووڵاوەکانی کۆمەڵگە کە بریتین لە زمان ، ئاین و دابەشبووی کار .
٢- دینامیکای کۆمەڵایەتی (یان جووڵاوە کۆمەڵایەتیەکان) Social

Dynamics
بایەخ دەدات بە جووڵاوەکانی کۆمەڵگە ، واتە پێشکەوتنی کۆمەڵگە دەگرێتەوە چونکە کۆمەڵگە هەمیشە لە گۆڕاندایە .
کۆنت لە بیردۆزێکیدا بەناوی یاسای سێ قۆناغ Law of Three Stages ڕووانگەی خۆی دەخاتە ڕوو لەسەر بنەمایەکی مێژوویانە بۆ پرۆسەی پەرەسەندنی کۆمەڵایەتی Social Evolution. ئەوە هەروەک هیگل و مارکس پەیوابووە کە گەشەی کۆمەڵگەی مرۆڤایەتی بەستراوەتەوە بە حەتمیەتگەرایی مێژوویانە Historical Determinism . کە تێیدا بیرۆکەکان و دامەزراوەکان هاوشانی یەکترن و هەر قۆناغێکیش بە شێوەیەکی زەروری بەندە بە قۆناغی پێش خۆی .
کۆنت هەر لەم ڕووانگەشەوە بەچوونی خۆی دەردەبڕێت سەبارەت بە پرۆسەی گۆڕان بەدوای مەعریفەدا ، بێگومان لەم بوارەشدا ڕەهەندی مێژوویی ئامادەیە ولە هەر قۆناغێکدا بیروبۆچوون و باوەڕەکان ڕەنگدانەوەی هەمەلایەنەو ڕاستەوخۆیان هەبووە لەسەر چۆنیەتی و ئاستی مەعریفەی مرۆڤ سەبارەت بە دیاردەکانی سروشت و کۆمەڵگەدا .

یاسای سێ قۆناغی کۆنت هەروەک بەناوەکەیەوە دیارە بەسەر سێ قۆناغدا دابەش دەکرێت کە ئەمانەی خوارەوەن :

یەکەم : قۆناغی ئاینناسی The Theological stage

لەم قۆناغەدا مرۆڤ هەموو جۆرە دیاردەیەکی سروشتیان بە دروستکراوی خوداکان یان هێزەکانی سەرووی سروشت دەزانی و هەموو مەعریفە و ڕوونکردنەوەکانیش هەر لەسەر ئەم بنچینەیە دامەزرابوون .

کۆنت ئەم قۆناغەشی کردبوو بە سەر سێ قۆناغی کورتتر کە ئەمانەی خوارەوەن :
1- بتپەرستی Fetishism ، لەم قۆناغە سەرەتاییەدا مرۆڤەکان ساکاربوون و باوەڕیان وابوو کە ماددە مردووەکان گیانیان هەیە و هێز و دەسەڵاتیان هەیە بەسەر دیاردەکانی سروشت و گیاندارەکاندا .بۆیە ئەوان ماددە مردووەکانیان دەپەرست بۆ نموونە دار و بەرد و ئاگر و هتد .
2- فرەخودایی Polyteism , لەم قۆناغەدا مرۆڤەکان لە یەک کاتدا باوەڕیان بە زۆر خودا هەبوو چونکە پێیان وابوو کە هەر خودایەک لێپرسراوە یان دەسەڵاتی بەسەر دیاردەیەکی دیاریکراودا هەیە لە سروشتدا . بۆ نموونە ، خودای باران ، خودای دەریا ، خودای هەوا و هتد .
3- یەکتاپەرستی Monotheism ، واتە باوەڕبوون بە یەک خودا .لەم

قۆناغەدا مرۆڤەکان باوەڕیان وایە کە تەنیا خودایەک لێپرسراوە و دەسەڵاتی بەسەر هەموو گەردووندا هەیە .

دووەم : قۆناغی میتافیزیک The Metaphysical stage

لەم قۆناغەدا چەمکە میتافیزیکیەکان برەویان پەیدا کرد بەتایبەتی ئەو چەمکانەی کە لە رۆژگارە کۆنەکانی یۆنان و رۆمانەکان لەلایەن فەیلەسوفەکانەوە بەکار دەهێنران بۆ نموونە چەمکەکانی (مافی سروشتی) و (دیموکراتی) و (جەوهەر) و هتد . بەجۆرێک کە ئەم چەمکە داماڵەراوانە Abstract Terms زیاتر لە چەمکە ئاینیەکان بە کاردەهێنران لە توێژینەوە و دەربڕینەکان سەبارەت بە پرسگەلێکی جیاواز لە بوارەکانی مەعریفە سەبارەت بە سروشت و کۆمەڵگە . بەڵام کۆنت پێیوابوو کە ئەم چەمکانە مانایەکی بابەتیان نییە بەڵکو هەکار بوون کە گریمانەی هەڵەن لە بەرچاو بگیرێن . ئەم قۆناغە لە رۆژگاری رۆشنگەرایی Enlightenment دەستی پێکرد و دواتریش بەردەوام بوو.

سێیەم : قۆناغی پۆزیتیڤیەتی The Positivity stage

ئەم قۆناغە بە دوا قۆناغ و دەژمێردرێت و کۆنت وەکو بەرزترین قۆناغ و پشت بەستوو بە زانستی دەزانێت چونکە زانست لەم قۆناغەی پەرەسەندنی کۆمەڵایەتی لە ئاستێکدایە کە مرۆڤ دەتوانێت لە رێگەی چاودێریکردن Obseravtion ، تاقیکردنەوە Experiment و بەراووردکردن Comparison رووونکردنەوە و پاساوی زانستیانە بەدەست بهێنێت بە رووانگە مەعریفیەکانی لە هەموو بوارەکاندا .
بیردۆزی دووەمی کۆنت بریتیە لە هەرەم یان پایەبەندی زانستەکان The Hierarchy of the Sciences . ئەو لەم بیردۆزەیدا زانستەکان بەشێوەیەکی هەرەمی لە خوارەوە بۆ سەرەوە دابەش دەکات بە سەر چەند پایەیەک ، لە خوارەوە ماتماتیک ،ئینجا ئەستێرەناسی ، فیزیک ، کیمیا ، زیندەوەرزانی و لە کۆتاییدا کۆمەڵناسی.ئاشکرایە کە کۆنت یەکەم کەس بوو زانستی کۆمەڵناسی داهێنا .
ئەم جۆرە رێکخستنە یان دابەشکردنە هەرەمیەی زانستەکان پەیوەندیەکی نزیکی هەیە بە یاسای سێ قۆناغەکە چونکە هەروەک چۆن هەریەک لەو قۆناغانەی مرۆڤایەتی پەیدا تێدەپەڕێت لەسەر قۆناغی پێشتر بنیات نراوە بەهەمان شێوە هەر زانستێکیش لەسەر زانستەکەی پێش خۆی بنیات نراوە ، بەڵام زانستە جیاوازەکان بە تەووژمی جیاواز گەشە دەکەن . هەرفۆرمێکی مەعریفەش دەگاتە قۆناغی پۆزیتیڤیەتی بەگوێرەی گشتگیری ، ئاسانی و پشت نەبەستن بە

بەشەکانی دیکە .
کۆنت پێیوایە کە لە قۆناغی پۆزیتیڤیەتی پەیوەستە پایەبەندی زانستەکان جێگەی ئاینناسی و میتافیزیک بگرێتەوە ..
هەروەک لەم ڕێکخستنەی کۆنت بۆ زانستەکان دیارە هەر زانستێک لەسەر زانستەکانی پێش خۆی بنیات نراوە ، بۆ نموونە کیمیا لەسەر زانستەکانی فیزیک ، ئەستێرەناسی و ماتماتیک بنیات نراوە .
کۆمەڵناسیش لەسەر هەموو زانستەکانی ژێر خۆی بنیات نراوە .هەروەها لە بنکەی هەرەمەکەوە کە بە ماتماتیک دەست پێدەکات تا بەرەو باڵاتر بڕۆین گشتگیریەتی زانستەکان کەمتر دەبێت و هەر زانستێکیش تایبەتمەندتر و ئاڵۆزتر دەبێت .بۆیە بەڕای کۆنت زانستی کۆمەڵناسی کە دەکەوێت بەرزترین ئاستی هەرەمەکە تایبەتمەندترین و ئاڵۆزترین زانستە.

خودی ڕووانگەی پۆزیتیڤیزم Positivism کە ڕووانگەی کۆنتە لەسەر چەند پرینسیپ (یان بنەما) Principle و چەند ڕووانگەیەکی فەلسەفی دیکە دامەزراوە کە دەتوانین لە چەند خاڵێکدا ئاماژە بە گرینگترینیان بدەین :

1- سروشتگەرایی Naturalism:

واتە پەیوەستە پرینسیپەکانی زانستە سروشتیەکان پەیڕەو بکرێت لە بواری زانستە کۆمەڵایەتیەکان .

2- دیاردەگەرایی Phenomenalism :

تەنیا ئەو دیاردانەی کە مایەی چاودێری کردنن دەتوانن زانیاری بەرودارمان پێ ببەخشن .

3- ناوگەرایی Nominalism:

ئەو ووشانەی هەڵگری بایەخی زانستین پەیوەستە بچەسپێنرێن و مەرج نییە بوونی ووشەیەک بەڵگە بێت بۆ بوونی ئەو شتەی کە وەسفی دەکات یان ئاماژەی پێ دەکات .

4- ئەتۆمگەرایی Atomism :

دەتوانرێت کە شتەکان بۆ بچوکترین پارچە پێکهێنەرەکانی ووردبکرێن یان شی بکرێنەوە ئینجا لێکۆڵینەوەیان لەسەر بکرێت (چونکە گشت بریتیە لە سەرجەمی پارچەکانی).

5- قانوونە زانستیەکان Scientific Laws :

مەبەستی زانست خولقاندنی یاسای گشتێنراوە کە لە خزمەت پێشبینیەکاندا بێت .

6- فاکتەکان و بەهاکان Facts and Values :

گەڕان بەدوای فاکتەکان Facts پێویستە . بەهاکان Values هیچ بایەخی زانستیان نییە .

مردوویەك ئاگای لە هەمووانە … سەباح ڕەنجدەر

تاج سەر گران دەکات

تاج چاوی لەو درەختانە ڕوون بووە لێرە ئاو دەخۆنەوە
بۆنی گیای لاڕێیانیشی بەئاگا هێنا
ئەوەشی گوت ڕۆح گۆشت و ئێسکی نییە
دوای ماوەیەکی کورت
کەوتە سۆراخکردنی ونبووەکانی و بریقەی چاویلکە و دڵنیایی
ئەسپی جڵەو زیوینیشی لە گۆڕەپانی شێوە پەرستگا خەڵات کرد بە زوو وروژانی پەپوولە
ئەفسوونێکی لە چەکەرە و نەرم و شلی گوان
دا بە گژوگیای ئاڵوودەی نیاز و مراز لەسەر خوێندراو
گژوگیا کەسوکاری منن
ڕزگاریان کردم لە گەمارۆ و داوی فریو
مەرەکەب و کاغەز و یاد خۆیان لەناو ڕێکخست
ئەم سرووشەیان هەڵدا
ژیان و مردن بردنەوە و دۆڕان نین
شیر و
قاوە و
دیوان و

مۆمی دەم بەسووراو و سپیاو
سۆز و سێبووری و بێ پەروایییان تا گەیشتن بەخۆت بەرز بووەوە
هاوارە بەهانا هاتووەکانت کە بەدڵێکی بەهێز شوورە دراوە
هەڵدە سەرە ڕێگاکان
نە لەگەڵ سەرەتا کاروانت دەجمێ
نە لە کۆتاییی واق وڕمانێکی لەناکاو و لەبیرنەچوو
گیانت دەکات بە قۆزاخەی حەکایەت و ئەفسوون
لە نامەیەکی تایبەتیدا داوا بکە
پێویستیم بە دەستەیەك پێغەمبەر هەیە
لەناو گەرمایی دێڕەکانم
هونەری پێگەیینی میوە بکەن بە بیرکردنەوە و خولیا و ڕژانی تاڤگەیەك
ئەی سەمای ڕێشمە و زەنگوڵەی نەرمی کۆچی بەختەوەری
ئەستێرە بۆیەکراوەکانی ناو ڕستە سڕەکان لە خەودا بڕژێنە
هەنگ هەنگوینیان بڕییەوە
نەمانزانی ئەو تەشتە ئاوەی حەوشەمان خۆش بوێ
کە تریفەی مانگی بۆ پاراستین
سڵاوت لێ دەکەم ئەی ئاسوودەیی
بەدڵ ئاوڕێك لە پاشماوەی برینەکانمان بدەرەوە
کولانەوەیان کێڵگەیەکە مەست و ڕازدرکێن
مۆم تێکۆشەری بنەماڵەی ڕووناکییە
جەنگێکی گەورەی بردووەتەوە
نیشانەکانی خاڵبەندیی ژیان
گوێ لەو دەنگانە ڕادەگرن دەبنە ئاواز
نیشانەکانی خاڵبەندیی مردن
گوێ لەو دەنگانە ڕاناگرن نابنە ئاواز
گوێ گرتن و نەگرتن بردنەوە و دۆڕان نین
خانەی دوو گوڵن چاوەڕوانین ببنە شانەی هەنگوین
دەتوانین پێیدا بڕۆین و بێینەوە
بازێکی ڕاونەکراو لەناو ڕەزێکی خان و مان
لە باوەشی درەختێکی نزم خۆی هەڵدا
پڕشنگی بەهرە دانەوێڵە و ئومێدی لە نزیك دەنووك و باڵی دانا
بۆنی حاجیلەی کوتراویش لەناو گۆرەوی و ئاون دەنیشێتە شوێن پێیەکانی
وەك پێرووە دەجریوێنن
بێ چرا کتێب کەسێکی لە بیرکراوە
شەوقی ڕوودا وەکانی ساڵ چەشنی باران

ئاوی سەر بە شەختە بەئاگا دەهێنێت
بۆن و بەرامەمان بۆ دەنێرێتە ماڵەوە
قەڵەمکێشی کۆچکردووان و گڵۆپی سەر حەوزی ماسی و چەتری گوڵفرۆشان
پەڕەی زمانن قەت دەماری درۆ لەدەمیان لێنادا
وایان کردووە بە وچان و درەوشانەوە تەماشامان بکەن
درەختی بڵند و لك بەهێز
بۆ جۆلانە خۆیان هەڵدەخەن و ڕەگیان بە ناوچەوانمانەوە گرێ دەدەن
ئاڵۆزیی ژیان و سادەیی مردن کە بەهرەی تیشك و سێبەرن
ناکۆکییەکانیان خاو دەبێتەوە
نیشانەکانی خاڵبەندی دەبنە مۆسیقایەکی دەوڵەمەند و خۆدەکێشن بە هەورێکدا لە دڵدا دەبارێ
کتێبەوانێك لەو گەڕەکەی چاو داناخا و وشەکان بە ڕێگادا دەڕۆن
چووە ناو دوایین جەنگی ڕەش و سپی و خۆی تەنیا کرد
بە تاجی کتێبەوە هاتەوە یەکەم کۆڵانی شار
تێگەیشت ئاووهەوا و ئاوێنەی بەرانبەری
ڕوخساری ڕۆشنی ئەسپە یان هێزی ڕاوچیی ڕێوی
تاج ناوی تاجدار دەزانێت
خۆرێکی سادە هەڵیگرتووە و بەسەر ناوچەوانی دنیا ڕەتدەبێ

تشرینی یەکەمی 2005 هەولێر

زمان و دڵی مانگ

پەپوولەیەك لەسەر شانی پێغەمبەرەوە فڕییە سەر شانی من
تەپەی باڵ و نیشتنەوە بۆنی خۆشی گوڵەسەرن لە پرچێکی خورمایی کاڵدا
پێویستییەکانی ڕۆژ هەمووی جوانین و لە ڕۆژمێردا بە دڵۆپێك ئاماژەی پێدراوە
کاتژمێری قورمیشدار ئامادەت دەکات بۆ بێدارکردنەوەی پەردە
تیشك بەشی خۆی بداتە ژوورەکان
جۆشی قۆریە کە بەناو دڵی هەڵوەدای کازێوەدا ڕەت دەبێت
باوەشی ماڵ پڕ دەکات لە شیرینی
کرۆسك و ددانی شیری تێیدا گەشە دەکەن
داوەڵ پشووی بێستانەوانە
مەیموون و کەروێشك خەیاڵیان دەمرێ و بارکەوتوو دەبن
نامەی جەنگاوەرێك لەناو دەست و پەنجەی پێستەچیی شار بانگی کەڵەبابە
ئەستێرەی تاریك و ڕوونی لێ بەگرشە گرش کەوتووە
مێرگی ئەسپەکان و ڕۆژی سپیی سەر چیاکان

گیان و لێکدانەوە دەدەنە نازی ڕەنگ لەناو پەلکەزێڕینەدا
پەلکەزێڕینە جوانیی سەرزەمین بۆ ئاسمان دەبات
پێچکەی گالیسکە لەناو فریز پەڕەکانی جەستەی بە خوناوی شادمانی لادەدات
سەرنشینەکانی نقێمی ئەنگوستیلەیان چاون
لە کاتی دەستگیران هەڵبژاردندا کە سروە و ڕشێنەی باران پەرژینی دارین دەشکێنن
گوڵەجۆ و گەنم لە ناوچەوانی کار و بەرخ شەپۆل دەدەن
ناز و فیزی شێر لەو کاتەدا گەرم دەبێت
کە تەرمی نێچیر لەناو دەستەکانی دەشێلێت و گۆشت و ئێسك لێك جیا دەکاتەوە
تەنیا مرۆڤ پێویستی بەئاسوودەیی ناو ئاوێنەیە
دەزانێت کە ناشیرین بوو ئیدی تەواو بەهرە و بەرهەمی لە نوێوە دەست پێناکاتەوە
ژیانیش بەردەوام خوان پڕ بەهرە و بەرهەم دەکات
بوێری باڵندە بەرز دەکاتەوە
ئەوانیش لە مەستیی فڕینێکدا ئاسمان خاڵی دەکەن لە برووسك و پاشماوەی
نەرم نەرم لە ئاسۆی پێی سپێدەدا دێنە خوارێ
بەسەر گۆچانی پیرەکان دەنیشنەوە
پیرەکانیش ترپەی لێدانی دڵی خۆیان گرێ دەدەن بەباڵیانەوە
باڵ ئەی پشت و پەنا و جوامێری ناو دانیشتنە تایبەتییەکان
ڕەوانبێژ و سەروا و کێشدارمکە بە تکای گوڵەباخ لە دەست و پەنجەی دڵ
خەریکە ڕووناکی لە چاوانم کۆ نابێتەوە
ئەلفوبێی ژیانی خۆم لە بەرزاییەکان هەڵدایە دەستی خوداوەند
ڕەشنووسی بەخت و ناوچەوانیشم دوور لە نزرگایەك شاردەوە
ئەی دەریای نوستووی خەونی خۆ ئاشکرا کردوو
بەرپا بووە زەبر و زەنگ و جەنگی جودایی
دەستەودامەن و فریا
جامی ئەفسووناوی گیانم پڕکە لە بەهرە و بەرهەمی خودایی
مانگی لە دەست مەرگ هەڵاتوو
شانمی بە قەڵا و مێزەخانە و ئاوێنەی بنەماڵەی زانی
زمان و دڵی لەسەر پەروەردە بکات
تریفەیەك لەناو جامی ئەفسووناوی خودادا
برژانگی چاوە گەورەکانی کردنەوە
بە وریاییەوە دوا

دوای چەند چرکەیەکی خوماری
گەشتوگوزار و غەزەلی ئەسپ و بریقەی چاوی پێغەمبەرەکان لەسەر زەوی دەگۆڕێن
هەندێك زمان و دڵ پەیدا دەبن
سێبەریان ڕۆحی تێدایە
ئەرێ سێبەری ڕۆح تێدا ئاسوودە
زەبر و زەنگەکانی داهاتوو لە پێناو چیدا دەبن بە جەنگ
کوکوختی هۆگر بەحەوشە و ماڵ و سەر ئالێری تەلەفزیۆنەکانمان
لە وشەی هەڵکەندراوی ناوچەوانی خانووی باپیران دێنە دەرێ
لەناو فەخفووری ماستی منداڵەکانمان
لە ڕەنج و ڕاز و هەوای بێباکی نقووم دەبن
دەست بە سەری ئاگرودوو دادەهێنن
گەرمایی دەبەخشنەوە بە دەرگا کردنەوە و پەیوەندییە هەستییەکان
پاشان لەسەر ئاڵای داگیراو پاشەڕۆ دەڕێژن
ئەرێ مانگ لە زەماوەندی جاویدانی زمان و دڵدا
چ شەربەتێك دەخورێتەوە
مەشخەڵی سەرشانم فڕییە ناو چاوی پەپوولە
ئەو چاوە ڕەنگی خودا و ڕەنگی ئاو و ڕەنگی شیعری پاراست
بەهرە و بەرهەمی لە نوێوە دەست پێدەکاتەوە

تشرینی دووەمی 2005 هەولێر

ڕێوڕەسمی کردنەوەی پەیکەرێك

بەچاوی گایەکی قوربانی تەماشای باڵندەی دەنووك لەناو ئاو دەکەم
خودا بەنیازی سڵاو چاوی داوەتە دەستێك
دەبدەبەی ڕەنگاوڕەنگی پێوە بشەکێتەوە
قوماشی ڕەش و سپی بڕی
پرسە و کفن
پیت ڕژانە ناو دەمم
توانیم وشە لێکدەم و داوا بکەم
مانگ بەسەر هەولێرەوە پڕ و نارنجی و لە گڕوگاڵدا بێت
بەو نازەی داویەتییە ئاوی ڕژاوی حەفت چیایان
چەتر هەڵدا و شەڕی باران بباتەوە
چەتر شەڕی باران دەکات
پەیکەرێك حەفتا ساڵ پیاسەی بەسەر پردی ئەم دیو و ئەو دیوی ڕووباردا کردبوو
پاشان لەسەر گردی بە ئاڵا داپۆشراو دانیشتووە

ئاوێنەی دابووە ژن و شووشە بۆنی وەرگرتبوو
سەیری پەند و وێنەی سەر قەڵغانی کردبوو
قسەی توندیشی لەگەڵ وەردیان کردبوو
نامەی لەسەر باڵی بە ناز و فیزی کۆلارە نووسیبوو
سەرسام بوو بە
گوێی کەروێشك و
گوارەی شۆڕ و
پیاڵەی چا و
ڕووناکی ڕووی زەوی
بلووری لامپای سڕیبووەوە
تووتن و پایپی خۆش کردبوو
زۆر تەماشای ڕوخساری دایك و باوکی کردبوو
وایدەزانی دەمرن و بەجێی دەهێڵن
پەیوەندییەکانی نێوان درەخت و باڵندە و هێلانە و هێلکەی باش ناسیبوو
گۆوگاڵ و دارە دارەی منداڵیی دەبێتە کاروانسەرا
یەکەم هێلکە لەوێ دەترووکێ
یەکەم ئاو لەوێ ڕووندەبێتەوە
یەکەم باڵ لەوێ دەفڕی
یەکەم شیر لەوێ هەوێن دەکرێ
لە بریقەی خان و مانی ڕەش و سپی
ڕەنگەکانی دی لەواندا دەڕژێتە سەر نۆتەی سروودەکانمان
سروود بووە پشتی ئەسپ
پشتی ئەسپ بوو بە زێد و ماڵ و لەدایکبوونمان
بەکامی دڵ سۆز و ئاوازی گیان دەدا بە پاڵەوانی هیوا و سەرپێخستنی خەونەکانمان
باڵندەی هەمەجۆری شادمانی لەشکری بوون
پەلکەزێڕینەش بیر و بۆچوونی
لەشکر کە دەڕژێنە بڵندایی دەموچاوی
بەنیازی ناسکبوونەوەی نیشتنەوە و بڕیاردان لەسەر مانەوە و باڵ گەرمبوون بۆ کۆچ
بیر دەکەنەوە و قسە و باس بۆ یەکەم پەڕەی ساڵ دەدرکێنن
ئێمە زۆر پێویستمانە بیزانین
گوڵەکانی لە ڕێوڕەسمی لەدایکبوون و مردنی دەخرێنە سەر پەیکەری
تەنیان وەك تەڵە شخارتەی بەکارهاتوو بۆ داگیرسانی مۆمی سۆبووری
بولبول لە پاڵیان بانگی بە چل باڵفڕین و نیانی جۆلانە و جەژنی گەڕانەوەی ون کردووە

دوای سەرگەرمی دیتەنییەك
گۆشەنشین و خەواڵوو هەناسەیەکی دایەوە
ماسوولکەی جەستەی بەشڵەژاوی و گەروو وشکییەوە سەیری دەمی ڕاهێنەری وەرزشوانی دەکات
چێژ لە یەکەم ڕووبەڕووبونەوەی کڕێوەی گەڵا و ئەو ڕۆژانەی دەزانێت
ژیان چییە وەرناگرێت
بەڵام خەیاڵ کە دووڕوویی مرداندووە
بێ بگرە و بەردە بە هەموو شتەکانی دەگەیەنێت
لە بۆنەی ئاشقبوونی شەونمی سەر گیا و شەڕی چاوەزار
دەبێتە دەستێك لەناو قۆزاخەدا ژیاو بۆ خۆشی و ناخۆشییەکان
هەڵیدەداتە ناو ئاهەنگەکانی کۆچەرییان
بیرەوەری گوێڕایەڵی دەبێ و سوودی پێدەگەیەنێت
هەڵە و نوێژە درۆینەی لە بیر دەباتەوە
دەستێك لە گێڕانەوە ڕاستگۆ و ناهێڵی وەخت بەسەرچێ
نامەکانی دەخاتە پۆستەوە
نامە هاتووەکانیشی وەردەگرێت
ڕێگا پێچاوپێچەکان هەموو شتێکیان پێدا دێت و تێدەپەڕێ
ڕۆژی هەمیشە بۆنخۆش بەشەقبوونی خاك
کاتێك دومبەڵان خۆی دەناسێنێ
لێدەگەڕێ ئاقیق و نووسراوی ناوچەوانی هەر هەموو پێغەمبەرەکان تێکەڵی بن
لە گەرمەی سەما و ناخ جریواندن و دیتەنی خودا
دڵی دەشوات و دەڕوا
پڕ دەستمان کڵۆ شەکر و مۆری بەخت دەکات
دەتوانین کەلوپەل و وێنەی بەهرەمەندەکانمان بکڕین
دەستەسڕی تەنکیش لەگەڵ خۆمان هەڵگرین
بێباکی بڵندبوونەوەی چنار
دەبێتە شوێنێك وەك قۆزاخەی ئاوریشم
جوانکراو بەسپێنەی هێلکە
ئاسوودە و پڕ بەهرە و پەیماندار
هەموومان شەقامێکمان دەبێ تێیدا بچینە سەردانی خزم و کەس و برادەرەکانمان
ڕۆژ کە ئاوا دەبێ
تەواو ئەڤینی خۆی کردووە
سڵاو
سڵاو پەیکەری پەروەردەی شیر و شەکری دایك و باوك و بارانی سێبووری

تێگەیشتی بۆ جارێ نامری
ئەو درەختەی تۆ تێیدا گەشەت کردووە
دەبێتە درەختی بنەماڵەی شیعر
ئەو هەموو وزەی تیشك و ئاو و پەین و ڕووخۆشی خۆڵەت پێشکێش دەکەین
کە خوداوەندی بەهرە و سرووش ڕسکاندوویەتی

کانوونی یەکەمی 2005 هەولێر

ڕژانی موورووی بەخت

گردێکی پەرژینکراو بەهونەری دەستنووسەکانی پەیام
خودا هەمیشە دانیشتنە تایبەتییەکانی تێدا ئەنجام دەدات و چاوەڕوانە گەورەتر بێت
درەختی زمانیش بەگۆپکەی نەکراوە لکی گران بوو
دەنگی پێغەمبەرەکانی لەوێ
یەك بەدوای یەك ئاوازدار کرد
دەستی بەڕوخساری سادەییماندا هێنا و قووڵایمان درەوشایەوە
موورووی بەختی ڕشت
دێوانەیەك لەسەر ناوچەوانی کە مۆسیقا و ئاوێنەیە بۆ ڕێگاکان
ئاڵای ئاشقبوون و مشتوماڵکردنی یادداشتەکانی پیشان داین
بای بەزەبر و بێ پەرواشی ڕاهێنا
ئاراستەی تەواوی بخاتە سەر
بۆ شەکاندنەوەی بەردەوام و پێوانەکردنی نازی چاوی باڵندەی سەر هێلکە
چاوی لە گۆی سەیوان گڵۆپی ڕەنگاوڕەنگ بوون
ئەوەی ئامانەتمان لای داناوە وەك سپێدەی ڕۆژی بەهار
چاکەی بۆ هەموو کەس دەوێ
گەنجینە و خرۆشانی لە سێبەری تەنکی کەلوویەك هەڵگرتەوە
پێش خۆی بەڕوونی بینی
زانی پێیەکانی لەسەر
کونی باڵەبان
توولەی شفتی
بڕکی گندۆرە
لاسکی لۆبیا
چێورمەی گۆڕ غەریب
قەڵەمکێشی ئەسپ
برینی قوربانی
مەتارەی شوان

قەڵەشی کوارگ
دانە□ت و گرەوەکانی کە باپیری لەگەڵ نەوەکانی خۆی کردبوونی ببـاتەوە
سۆز و بەهرەی بەهێزی تێدایە بۆ ناسین
شوێنی حەسانەوە زۆرن
بەرانبەریشی تابووت
مر□ق بەدڵێکی خومار چاویلکەی فڕێ دا و جوان خولیاکانی چاوی جێبەجێ کرد
هیواکانی لەناو دانەنا
شەپکەی تابووتیش لە درەختیدا گەشە ختووکەی سووڕی خوێنی داوە
ڕازاندوویەتیەوەش
تەمێك لە مەمکی دێو پەیدا بوو
بووە تانەی چاویلکە و پەنجەرە
ئەلف و یێ
بەیەکەوە لەسەر زەوی و زمان نیشتەجێن
تەمەنی زەوی و زمان بەو نیشتەجێبوونە درێژ دەبێت
ماوەتەوە ئاوێنە بەدیوارەکان هەڵبواسین
باڵندەی پەڕ چەور
□□زانی پشوو لە گۆمەکان بێنە دەرێ
لە ناوی بیر بکەنەوە و چرا و ئەلبووم بهێننە سەر مێزی ژوورەکان
وەرزی نیشتنەوە و هەڵفڕین و توانای باڵیان بناسن
پاشان بەڕەنگی شاد و بیری هێمن و بێگەردەوە بنوون
نووستن فریای
ناخ و
گیان و
ویژدان و
خوێن دەکەوێت
لە حەوشەی پشتەوەی خانووە دێرینەکەی ماڵی باپیرم
کە بەهەشت حەزی دەکرد بۆ کاتیش بێت
چەند ڕۆژێك خەڵکی هەڵبژاردەی خۆی بهێنێ
بە نەخش و نیگاری خەریکیان بکات
هێشووە ترێیەك دەمی لەناو کەپر شۆڕ کردووەتەوە ناو ئاوی ڕوونی کووپە
دەڵێن باڵندەی پەڕ چەور
هێلکەکانی دەهێنێتە ناو کتێبخانەی
ئەو شاعیرە سادەیەی ئاوازی بۆ ئەم سەرزەمینە دانا
پەلەشی نەبوو لە پێگەیشتنی میوەکانی حەوشەی

بەدەستنووس و پرچی کیژەکانی دایدەپۆشێت
لە کوێ لاشەی مردوو
گیان گەڕایەوە ناوی
کێ چاکەکاری گیان چاندنەوە دەکات
ماسی بەناو جۆگەکاندا هاتن
بۆ سەردان و یارمەتیدانی ڕووبار
قولابی چاوداری ڕاوچییانی سەر ئاو خست
پێنج پەنجەی دەستی ڕاستیش
سامان و سەروەری بۆ ئاشقبوون بەهێز دەکەن
وەك ئەوەی لە بوێریيەك
دەستی خۆشەویستێکی دوورە دەست بگوشێت
مرۆڤ بە شکۆ و خانەدانی و بوێرییەوە
ئاوی ڕژاو کۆبکەرەوە و پاراوبە بە هونەری دەستنووسەکانی خودا
ئەشق بەناوی خۆتەوە
بانگت دەکاتە ناو ڕووناکییەکانی پیت و ناولێنان و قووڵاییت دەدرەوشێتەوە

کانوونی دووەمی 2006 هەولێر

کووپە لە مێواندارییی ماسیدا

بەهێزکردنی چاوی کوشتن و بڕین هەمووی بەویستی ئەون
ئەرێ خودا بۆ تەنیایی بۆ خۆی هەڵبژارد و بەرەو لای ئێمە خاك هەڵدەکۆڵێ
دەست و پێوەندەکانیشی وەك چاووڕاو و چاودێر بەناو خەڵکدا بڵاوکردوونەتەوە
هەڵوەدا و دڵبەدەر و کەم خەون
پێیەکانی لە ئاوی چەور و لێڵ تەڕن و گیانی تا ئەوپەڕی پەرێشان
نوێژ و ستایش و پاڕانەوە یارمەتی دەروونین بۆ گیانی تا ئەوپەڕی پەرێشان
بەتوندوتیژی و زەبر و زەنگ و زاڵی داوای یارمەتی لە ناسراو و دەستوپێی کردوون
باڵندەی قاچ ڕووت و دەنووك درێژ باڵەکانیان دەخورێنن داوای باجیان لێ کردوون
جەنگ لەو پێناوەدا هاژەی هات
لاشە کەفی هەڵدا
لاشەش ئاوێنەیەکی پەڵەداری پێشکێش کرد
باڵندەی تەمەن کورت ببینێ

لە پشتی خۆشی هیچ لە دایك نابێت
تەپەدۆری لە پەنجەرەی بیستن ناوە
داویشی لەسەر کورسی شەیتان و فریشتە داناوەتەوە
کتێبی نائومێدی و گریانی جیهان لەم چاویەوە گواستووەتەوە ئەو چاو
ڕەوانبێژ و
هەواڵدز و
خۆویست و
خۆشدووە
تەمەنی بەشی ئەوە دەکات لە هەموو شەقامەکان بپەڕێتەوە
مردنی پەنجەی کەمانچەژەنەکانیش ببینێ
بە ئاگر و دەموچاوی ترشهەڵگەڕاوی مانگم مەسپێرن
پشت و پەنایەکم هەیە هەمیشە بەبیر خۆمی دەهێنمەوە
بەهرە و پەیژە و دەفتەری پڕ ئەستێرەی هەڵفڕیوی مەحاڵ دەهێننە دی
کارتی جەژنانە فڕێ دەدەنە ماڵەکانمان
وێنەی کێکی مۆم لەسەر داگیرساویش دەگرێ و بەیادگاری دەیداتە
نەوەکانمان
وەك شاعیرێکی دەموچاو درەوشاوەی بەختیار
چوارخشتەکی لەسەر شیعری باوکی نووسیوە
غەزەلیش چاوی بە پەڕپەڕەی مانگەوە هەڵواسی
لە پێچی شەقامێکدا ونی کرد
پێنج خشتەکی و بەهرە وەرگرتنیشی مایەوە
چرای هۆگربوونی بەدەستەوەیە
بەدوای لەپکە شینەی دیاری داپیری چاوی دەڕوا و دەگەڕێتەوە
هێزی چاو بەشی شکانی لەشکری هەڵپەدار دەکات
ڕۆژنامەنووسی بەرەکانی شەڕ
بۆ ماوەیەکی کورت
لە خۆشییاندا لە هۆش خۆ دەچێ
شیعرێکی ڕۆمانسی دەموچاوی ئاوپژێن دەکات
مۆم و شخارتەی لە دەم دەڕژێ
گیانی زیو و ئاوریشم و فەنەر لە ناوی
مردوویەکە بەندی جەرگی هەمووان
ئەو مردووەی بەندی جەرگی هەمووانە و هەستی بۆمان قوڵپ دەدا
لە دۆزەخ هێلکەی نەکوڵاندووە
ئاوی پاش هێلکە کوڵانیشی بەسەر خاولی برادەرانی نەڕشتووە
لەسەرخۆتر بەرەو لام وەرە ئەی پیری
بلیتی سواربوونی چەرخ و فەلەك
هێشتان سووڕی خۆی تەواو نەکردووە

بۆنی ڕازیانە و نان ڕشاندنی دایکیشم هێلکەم دەترووکێنن
سەمەندەر برای شیریم بوو
دوای ماوەیەك پێکەوە ژیان هاتە ناو خوێنم و ئێسکمی توند کرد
باڵندە بەناو خۆر بڵند بووەوە
بە دەنووکی تووڕەی پشتی گای هاری بریندار کرد
بینینی خوێنی ئەو برینە چاوی گای ڕوونکردنەوە
ئەرێ باڵندە بەئاسمانەوە چیت پێدەڵێت
میوە ڕوومەتیان بە ناز و شکۆوە هەڵدەخەن
ڕێبوارانیش بۆینباخی قاوەیی بەسەر کراسیان شۆڕ دەکەنەوە
شەپقەی خورییان دادەنێن
ماست و زەیتوون و کەرە و هەنجیری وشککراوە
لەناو سینی چینکۆ شەڕیانە لەگەڵ لێوی بە بار
شەڕ بە تاو هات
ئەو مردووەی بەندی جەرگی هەمووانە و هەستی بۆمان قوڵپ دەدا
لەناو شووشەی مەرەکەب
یەکەم شت کە بینی ڕستەیەکە بۆ گیان و دیوان دەدوێ
ئەرێ گوێ بۆ هاوسەروای
دڵ و
کول و
چڵ و
بولبولە
ماسی بەناو ئەڵقەی نارنجێك قەڵەمبازی دا و خۆی سپاردە کووپەی
ماڵی من
کووپە و ماڵی هەڵگر بە فڕین و بۆنی خەنە و مێخەك
گوڵەبەڕۆژەی نیگا ئاڵاو بە پەیمانی نەمری پاسەوانیەتی
بەرانبەر قسە و هەڵەوەڵی و دەمهەڵبەست
شارێك چاو ناترووکێنێ
درەوشانەوەیەك لە دەموچاومدا بەهرەمەندی کردم بە هێز و خۆبوونی خودایی
خۆر ڕووی خۆی بۆ ڕاگرتم پێویستییەکانمی تێدا بنووسم
دەستنوێژ دەگرم و خۆم تەنیا داوا لە خۆم دەکەم ئاسوودە بمرم
چاوم لە نەخشە نقووم دەکەم و گیاکانی لەناو دیواری کۆندا شینبوونە
باوەڕت بە ژیانی دووبارە پێدەهێنێ و بیریش لە لەناوچوونی بنەچەی دایناسوورەکان بکەیتەوە
پێش چوونە گەشت خەون وریام دەکاتەوە
کێ دەبینم و ئاو بەدەموچاوی کێ بپژێنم

لەناو شووشەبەندیش گوێ لە گۆرانی نەگرم
پارچە قوماشێکی خنکێنەر بەسەر زایەڵەدا دادەکێشێت
زایەڵە سەرەتای هەموو دەست گوشینێکە لە مشتووی خەنجەر
بەخانومانی بەرەو ئێرە دێ
حەکایەت بۆ باپیرەی سەمەندەرمان بکات
سەمەندەر یەك دوو ڕۆژە مێوانی منە و کەسێکی چاوەڕێیە
لێشی دەپرسێت چاوی پڕ تاسە
تاسەی لە کوێ و لە چی دەشکێت
ئێمە مەلەوانین و ڕووباری گەرمیش تا قووڵایی دەڕوا و ڕاکەڕاکەیەتی
بێزاریشە لە دەست خڕیی زەوی

ئاداری 2006 هەولێر

سووڕی پاراوبوونی بۆن

پەری بە بەخششی زەردەخەنەی
خۆی دەکات بە ناسیار و بەهەشت دەهێنێتە سەر سینییەکی مسین
تەمەنی ئاڵەکۆکیش بەشی شەڕی مانەوە لەگەڵ ژیان دەکات
تەم لەسەر هێڵکارییە سەرەتاییەکان لادەدات
وێنای هەفتەیەکی پڕ جموجووڵ و دەستنووسم دەداتێ
سەرەتای لەناو دروست بکەم
چەکەرەی زەمینیم و گوێشم لە ئاواز و ئاهەنگی بەهرە و سرووشە
بەهرە و سرووش ئاهەنگیان لە ماڵی دڵە
دیوار و تاق و پەنجەرەی ماڵی دڵ
شێوە و شکۆیان داوە بە کتێبی ئاماژەکان
سروەیەك بەسە بۆ گەشبوونەوەی چرا و خوان گەرمبوونی
چ دەدۆزمەوە ئەی کڵاو و گۆچان و خۆزگەی ئەسپ کە لە خرۆشانی جەنگاوەران پشوو دەدا
درەخت لە دڵەوە دوا سەمای دەکرد
لك و پۆپی سەرگەرم بەیاداشتی خانەوادەی ڕەنگی سەوزێکی پاراوبێت
بۆن و شیلەش بەسەر زەویدا بڕێژێ
پاشان لە قۆزاخەی ئاوریشمدا
سووڕی مانەوەی تەواو بکات و بەر جەستەمان بکەوێ
لە بەخت و بینینمان بیکاتە شاخی کەڵەکێوی
ناوچەوانی بەردی پێهەڵواسین
گڕوگاڵی گزنگ و زەردەپەڕ لاپەڕە نوستووەکانی هەڵدەنەوە
بەرد ئێسکی زەوییە

نیشانەی سەرسامییەك لەناو چاوی بریسکەی دا
ڕەزێکی گیان پەڕەکراو
کە دەستی لەسەر دڵی لاچووە
گۆپکە کەم هۆگرن بە لکەکانی
گەڵا پیتێنیش تێیدا ساردوسڕ
ناوی میوەکانی خۆشی لە یاد کردووە
بەڵام گەشە لێوی بەخێر جووڵاون
هەمیشە خۆیان بەبیر دەهێننەوە
دەکەونە بیرکردنەوەش
ئەگەر ئارەزووی گۆرانی گوتنم هەبێ دەتوانم بیڵێم
ڕەنگەکان لە زمانێکی ڕەوا دەهێنم کە دەمی لێ تاریك نابـێ
بەرزیان دەکەمەوە تا ئاستی سەر
لە ئاستی سەرم شاری یەزدان دەردەکەوێ و دەبێتە ئەو شوێنە
بەهرەمەندیان خانووی لە دەفتەری یاداشت و گوێچکە ماسی دروست کراوە
کاتژمێری ناوەندی شار لێی دا
سمۆرە
باڵندە
مرۆڤ
بەرەو ئێرە پێ و باڵ و چاویان کردەوە
تەپوتۆز تێیان ئاڵا
لەم حاڵ و بارەدا بزر دەبن یان سەریان لەناو زەرفی نامەیەکدا
بەلێوی منداڵ بە مەمەی شیرەوە داخراوە
دایك و باوکیش لە نووسینەوەی ڕێگا نەبوونەتەوە
ڕێگای دیکەش بەلێوی تەڕ و جوانەوە بەرەو ڕوویان دێن
نووسینیشیان هەمووی دەبن بە ئەمەکی پیری پیرۆز و دێنە دڵ و چاومانەوە
وشەکانی ناو فەرهەنگ بەشی نووسینەوەی ڕێگا ناکەن
پەپوولە بەسەر تەرمەوە نیشتوون
ئارەقەی بن باڵیان ئاسوودەیی دوای گەشت و بۆنی نەگەچڵانە
لە هەموو شوێنێك تێکەڵبوون بە ئاهەنگی سرووش و بەهرە ئامادەیە
دەتوانم لەسەرە ڕێگاکان بوەستم
فەرامۆشیشی بکەم
بەڵام سەرمام دەبێ
چاوێکی تا هەتایەی لە ناوچەوانم بەهێز کردووە
تێکەڵبوون بە ئاهەنگی سرووش و بەهرە یاداشتی هەمووشمانە
لە ناوچەوانی تەڕی خانووەکانمان شەوقێکی بێ پەروایە

هەمیشە لێمان نزیکە
لە دەنگی نەرمی قورینگ دەگەڕێ
بەهۆیەوە بێتە ناو دڵمانەوە
بەگەیشتنی درەختی ناو شەقامەکانی شار ڕەنگیان پاراو دەبێت
ئەرێ بۆ بەس خودا دەزانێ بەهەشت لە کوێیە
خودا پیاڵەی منی پڕ کردووە
دایك و باوکم و دایك و باوکیان
چرا و شەربەیان لە سێبەری قەڵا بۆ دانام
سێبەر گەورە بوو
خۆشی هێنا ناو خۆی و تارمایی لادا و لوورەی دوورخستەوە
بە ئارامیی کۆترێك بیر لە قوربانی بکەرەوە
قەڵا تاجی سەری بە ئومێدی چرادان هەڵدایە سەر شووشەی ڕووی چاویلکەکەم
لە بری ئاسۆی کوڵمە پڕ دەماری چالاك
خۆر تەنیایی خۆی تێدا دەتوێنێتەوە
یاداشتی شارێك کە سڵاو لە ئەستێرەی هەڵاتوو وەردەگرێتەوە
لە کەڵ ژیانیدا چاڵە ڕەشەکانی لە مەدالیای سینگی ناشتووە
هەولێر دانەوێڵە و میوە و ئاوی بۆ هەمووان هەیە
کراسی بابە نوئێلی بۆ ڕادەگرین تا بەتەواوی دێ
هەڵی دەبژێرێ و لەبەر هەموومانی دەکات
فڕین بە باڵ و پێ و دڵ
خۆری مەزەدارە پڕ بە ئاسمان وچان دەگرێت
ئاسمان چ هەڵبژاردن و سرووش و بەهرەی تێدایە
دێتە ناو هەستەکانمانەوە
هەڵفڕیوێك خۆشحاڵ و مەستی ناو زایەڵە و ڕووناکی زەماوەندی پەریانە
لە تەك مانگ دادەبەزێ
دەچێتە ماڵی ئاسوودەیی
ئەرێ دەرگای ماڵی ئاسوودەیی کلیلی فڵچەی هونەرمەندە یان پووشی ناو دەنووکی باڵندە
تاووس سیمینارێك لەبارەی جەژنی شارێك دەگێڕێت
کە کراسی لەبەر هەموومانە
لەناو کتێبخانە خوێن خەست و خێڵەکەم
موسا و عیسا و محەمەد ئومێد وەك خۆیان دەهێڵنەوە
قۆپچەی کراسیان مۆری مێژووە
لە کۆشکەکانیان هاتوونەتە دەرێ
دەست بە چەقۆ دەمەبڕێیانە

ڕەنگەکان بریقەیان پێچایەوە
بە پەلە و هەڵەداوان ئەم دەوروبەرەیان کردە ئەفسانەیەکی واق وڕماو
هیچی لێ بەدەرنەکەوێت
جەماوەر و ناوبژیوانیش تەنیا منم
مەلوول و جەرگسووتاو لەسەر بەردێکی خاڵخاڵدا
کە پێشتر موسا و عیسا و محەمەد لەسەری زۆر تەماشای گەردەنی ئاسۆیان کردبوو
دانیشتووم و هاواری ناوی خودا دەکەم
دەنووکی سووری باڵندە یارمەتیم دەدا و لاپەڕە نوستووەکانم بۆ هەڵدەداتەوە
ژنێکی خانومان و حەکیمی قەتارچییان
کووپێك شیری لەدەستی ڕوونی چارەنووس بە خەڵات وەرگرتووە
لە دڵنیاییدا دێت و دەچێت
پیتەکانی ڕێگا و پێشبینیی دەمودوو
جوانتر دەبنە وشە و ڕستەی خورپەدار
ڕەز گوێ لە دەنگ و ئاوازی پەرییان دەگرێ
ئەوجا بەری دەڕسکێ و بۆن و شیلە دەڕێژێت
ئاو و باخم ڕوون بوونەوە
دڵۆپێك خوێن لە دەنووکی هەڵێ تکا
ئەو دڵۆپە
ژوور و بەرژوورێکی لێ ڕسکا
لە بلوور و چاو
نازی دەرگا کردنەوە و لێدانی کاتژمێر و لە ناز نەکەوتنی
تەندوورێکی بۆ خانومانی شار ئاگر دا
وشەکانی کردە ئاردی گەنمەشامی
زایەڵەی دەنگی ئەو ماڵانەی دەموچاویان باخن
لە دەمارە هەستیارەکانی مەمکی خانومان و حەکیمی قەتارچییان
تێر شیر و هەنگوین بوون و چاویان بەرز هەڵێنا
ڕەچەڵەکی یەك لەدوای یەکی پێغەمبەرەکانیان ناسی
ئەو تاجبەخشەی ڕەچەڵەکی پێغەمبەران بناسێت
لەبن باڵی مەل ماندوو نەبووە
چی تفری تەنك و ئەستوور هەیە لە زمانت لایدە
شێرەی ئاو بە زمان جوان دانانە ناو جێگە جەزبەدارە
منی تاجبەخش و عەوداڵی
با و
ئاگر و

خۆڵ و
ئاو و
ئەشق
خودا نیشانەیەکی لە یەکەمین بانگی خۆی پێشکێش کردم
خەم لە ئەستێرە هەڵاتووەکانم بخۆم و لێیان بدوێم
دڵ□ پێك خوێن لە دەنووکی هەڵۆ تکا
ئەو دڵۆپە
ژوور و بەرژوورێکی دامێ لە ماڵی خوداوەندان
شاعیران بەناو کڵاوڕۆژنەیدا هاتن
سەکۆیەك گوڵی گیان و سەروا و کێشیان بەدەستەوە بوو
نان و ئاوم لەگەڵ بەش کردن
پاشان بەهرە و سرووش

تشرینی دووەمی 2006 هەولێر

ئاهەنگی ناولێنانی درەختێك

ڕۆژ خۆر لەدایك دەبێ
شەویش مانگ
گەنجینەی ئومێد و ئەشقی درێژخایەنیش لەو شووشەیەی چاو تێیدا خۆڵاوی نابێت
شووشەی بە تووکی کەروێشك شۆراو ئەی دەفتەری یەکەم پڕشنگ هاوێشتن
سەرڕێژ لە هەنگی لە شانە هاتووەدەر و بۆنی خۆشی خودا و دەنگی لاواندنەوەی کۆتەڵی سواران
زەوییەکی بێ هاوتا و پاراو و سرووشدەریت
هەموو خەنجەر بەدەستە کەمیندارە ڕووزەردەکان دەبەزێنیت
کێ ئاماژەیەك بۆ ئەوە دەکات
ئێرە هەوای بە پیتە و دەڕژێتە هەستی گۆپکە و شکۆفەوە
پڕ دیوان و بادەی هەنگوینیش
ئەو خانووەی منداڵەکانم بە تەمان تاجداری بکەن
لە چاوانیان بئافرێنن و بیکەن بە پەیمانی پیرۆز و کتێبی شانازییان
بە نەرمەغار جارێك بەدەوریدا سووڕامەوە
ئەسپەکەم کەوتە ناو خۆرەتاوێکی سەرگەردانەوە
کەلوپەل و بەرد و بناغەی
دەبن بە تیپی مۆسیقا و کۆرسی گۆرانی سەرسامیم و گەڕانەوەم بۆ قسەکردن لەگەڵ مانگ و ختووکەدانی
لە گۆرانیدا پشووی خێزانیی بەرپا دەبێت

بازاڕی گەورەی پڕ شتومەك و پێویستی
دار هەنجیریش ڕەگی لە سرکە لادەدات
باڵندەیەکی چاوڕەش کە باڵی مووتوربە بوو لە
گیای سەر گۆڕی قوربانی و
دەمودووی سێاو کاتێك دەبێتە خۆشەویستی و
دەمارە باریکەکانی دڵی دایکم و
سێبەری ڕوونی برۆی پێغەمبەر و
فێنی چاوی باپیرانم
لە پەنجەرەی ماڵی من باڵی ڕاگرت
بیری زۆر هێنا و برد
ڕەنگی تێکەڵ بە هەستی شینایی دەریا و گەشبوونەوەی ئاسمان کرد
بەخشندانە خۆزانەکەمی هاوێشتە ناو گلێنەی
چۆن سێبەکە گەرم دەکات
منداڵەکانم کاتێك دەنکە قاوە لە ئاون دەکوتن و گەنمەشامی دەتەقێنن
زرینگانەوەی کلیلن هەڵدەدرێنە دەستمان
دەمەوێت بیهێنمە ناو شکۆی هێلکە ترووکانی کەوڵکەوە
لە ترووکاندا داوای خۆی لە ڕوو دەڕێت
چەند
وزەی تیشك و
ئاو و
خۆڵ و
پەروەردەی دەوێت
بۆ گەشە و بەهێزبوونی چاوی
باڵندەی چاوڕەش هەر زۆر لێمانەوە نزیکە
لکێك لە درەختی بنەماڵەکەمانی هەڵبژاردووە بۆ بەهرەی باڵ
بەختمان باشە و قەت ڕوومان لێ لانادات
تابلۆی ڕاڕەو لە سێینەوەیدا ئاوازی بۆ گوتراوە
لەناو ڕووناکیی هاتوچۆکەران
ڕەنگەکانی پڕ بە چاو پێشنگ دەدەن
ئاوازی باڵی مراوی کێوی دەکات بە برادەری ڕێگای دوور و ئەمەکدار
لە ئارەزووەکانمان بدوێ
ڕاڕەوەکەش لێوڕێژە لە دەنگی
ئەوە ئێستا دەژیم و خەم دەخۆم و زەوی گەرمبوو بە خرۆشانی ڕەگ ماچ دەکەم
شێوەکارێك تابلۆکانی خۆی دەهێنێتە بازاڕێکی نزیکە دەستەوە
ئێمە دێینە باخچەی ماڵەکەمان

باران دەست بە ڕەنگ و ڕووی زەوی دادەهێنێت و دەیلاوێنێتەوە
درەختێك بەناوی منداڵەكانمەوە دەچێنێت
ڕەگ و چرۆی دێتەوە ناوچەوانمان
ئەی لای چەپی سینگم
بۆن بە كام گوڵی پێشكێش كراوتان دەكەن
درەخت لەجیاتی ئێمە دەژی و شەڕی مان و نەمان دەكات
هەزاران شت لە بەری یەكەمی دەردەكەوێت
بە گەنجبوونەوەش
دروود بۆ درەختێك
گیانمی فێری گیانبینین كرد
گیانم چەند ڕووناكی منداڵەكانمی تێدایە
گوێڕایەڵی ڕووناكیم و دەستم بۆی درێژ كردووە
نیازی دڵی خۆمم بۆ هەڵڕشت
گوتی خۆشەویستی لە بەرزی ڕوانینە لە ماڵەكەی خۆتدا
ژوور و هەیوانێكم بۆ دانێ ئەی خودا
ئەو كتێبانەی لەبەر نازی پەلكەزێڕینە و شەڕی چاوەزاردا ڕستەكانیم
هێڵ بەژێردا كێشاون
ئاڵای بەختن لە سەكۆی ماڵ هەڵدراون
ئەوانەی نەشمخوێندوونەتەوە
ئاگرودوویان لەناو چاوم تریفەی مانگی سەرگۆمێكی بەستووە
خافڵمان ناكات لە شینایی دەریا و گەشبوونەوەی ئاسمان
ڕووگەنمای ئەشق ڕوو لە شینایی دەوەستێ
ئاكام پەیدا دەبێت و ڕووناكییەكانی ماڵ دەناسێت
دوو دەست هێزیان لە زەردەی ئێوارەدا بوو
پەیژەیەكی داریان لە حەوشە دانا
كێشی هەموو ئەندامی خێزانەكە دەزانێت
بۆ ئەوەی تەماشای گەشەی منداڵەكانم بكەم
دەبێ خرۆشی قەتماغەی برین
بەڕوومەتی لایەك هەنار و لایەك سێوی زەوی بچووێنم
با كەس نەزانێت هەنار و سێوی زەوی ڕژاوە
دەنگەكانی چەشەی ژیانمان نەنیشنەوە
نیشتنەوە وشكبوونی دەماری سەرە
لەبەر خۆرێكی سەرگەرداندا
لە نێوان قڕەی قەلەڕەش و جریوەی هەڵخەڵەتێنەری ئەستێرەی كاروانكوژەدا
بۆنی كەلوپەلەكانی مۆزەخانە و ڕۆح وەبەرهاتنەوەیان و چرای وچان و خولیای

پەپوولەوانی دەرچووی خولی فڕبوونی مۆسیقا و دلۆڤان لە کوێیە
ئەی هێڵی ناو دەست و دوا نهێنیی دیوانی خامۆش
ئای دیوانی خامۆش
ئاشقەکانی بەهەشت دەژێنە ساتی ناسکبوونەوەی ژیانەوە

کانوونی یەکەمی 2006 هەولێر

بارانی وشە سوورەکان ... عەبدوڵا سلێمان (مەشخەڵ)

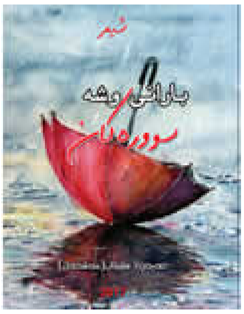

[بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێرە بکەن ....]

گۆڤاری هانا ژمارە 3

[بۆ خوێندنەوەی ژمارە 3ی گۆڤاری هانا کلیکی ئێرە بکەن ......]

مـــردووی دەســـتی ئـــاو … جەلال عەبدوڵا ساڵح

ئەو ڕۆژانەی بێکارم
سەرم کێژە و گیرفانم خاڵی
حەزم لە ترێ و پەنیرە
گوێ لە گۆرانی با دەگرم
بیر لە دانیشتنی
شەراب و زەردەپەڕ دەکەمەوە
دەمەوێت لە هێزی کار دووربم
جگەرەیەکی بێزاری بکێشم و
کەمێکیش پێبکەنم
لەکەناری شەقامێک
دەبمە هاوڕێی سۆزانییەک
ئەو باسی لەزەتی
جگەرەی شەوم بۆ دەکات
منیش چیرۆکی بێتاقەتی
کیسەڵێکی کوێری بۆ دەگێڕمەوە
پێی دەڵێم کیسەڵ بەو تەمەنە زۆرەیەوە
نە حەزی لە تامی ئاوە
نە لە هەناسەی زەوی
ئەی تۆ چیت پێیە بۆم باس بکەی؟
سۆزانییەکە جڕتێکم بۆ لێدەدات
منیش قاقا پێدەکەنم
کەسمان لەیەکتری ناگەین
زمانی فەلسەفە وادەڵێت
…
هەنگاوی غەریبی دەنێم
بە کچێکی ئەفغانی دەگەم
بۆنی پیچک و ڕێحانەی لێ دێت
ڕۆحم پڕدەبێت لە گۆرانی
بەدەم زەردەخەنەوە پێێ دەڵێم”سەلام”

ئاوڕم لێئەداتەوە و
وەک کچێکی کەنەدی بەدەستی
جنێوێکم پێئەدات
شەقامەکە پڕە لە پێکەنینی ژیان
لە ڕووم نایەت هەمووی بگێڕمەوە
لەوانەیە پۆلیس بمگرێت
لە کارگەش دەر بکرێم
…
دەڕۆم و هەنگاو دەنێم
لەدوورەوە دووکەڵی
جگەرەی پیاوێکی پیر دەبینم
لەگەڵ با سەما دەکا
دەمەوێت بڵێم ماندوو نەبیت
ئەی دڵی پیری
گوڵی فەرش
دەمەوێت لێی بپرسم
چۆن لە پەیوەندی گۆچان و هەنگاو بگەم؟
لەپڕ سەرێک بادەدا
دەڕشێتەوە بەسەر لاشەی سپی زەویدا
ئای بۆنی ڕشانەوەی پیری چەند پیسە؟
پێش ئەوەی بەجێی بهێڵم
فیکەیەک بۆ گەمژەیی خۆم لێئەدەم
.…
دەکەومەوە هەنگاونان
لەپڕ سەگێکی تووکنی چاو کز
بەرەوڕووم دێت
بۆنی پانتۆڵی ڕۆژهەڵاتیم دەکات
لەوەدەچێ بمناسێتەوە
بە سمێڵ و کلکیدا
لە سەگەکەی بۆژێنا دەچێت
بۆژێنا مەسیحییەکی سپی بوو
من مووسووڵمانێکی بێنیشتمان
هەموو شەوێکی هەینی
کاتێک دەبوو بەشەڕمان
سەگەکەی دەبووە ناوبژیوان
…
لە تەمی تەنیایی خۆم دا وندەبم

دەگەمە کەناری چەمێک
بەفڵچەی ئاو
وەک مناڵ خۆم ژیردەکەم
باڵای دیواری با ڕەنگ دەکەم
نەخشەی جیهانێکی نوێ دەکێشم
بە گەورەیی ناوی خۆم دەنووسم
مردووی دەستی ئاو
ژەهری ناودەمی نەهەنگ
تا ماسی□کان تێر پێکەنن
بۆقەکانیش
تاهیلاک دەبن
گۆرانی بڵێن
…

جەلال عەبدوڵا ساڵح

سیانەی گێڕانەوە … سۆران

محەمەدە سوورە

1
من لە کەڵکەڵەی جەفتی بەڕووێك کەوتوومەوە
تا نەدۆزمەوە چاوی ئەم پێدەشتە
هەر بەرەو خلۆربوونەوەم.

هۆ ساڵوەگەڕه پیرۆزەکانی زیۆس
وا کوشتار دەسپێدەکات*:
گۆرگۆنەکان چوارمشقی دانیشتوون و چیرۆکان دەگێڕنەوە.
ئەی نەتەوەی کۆچڕەو و کوشتارلێکراو؛
گوناهی زایەندکارێکم،
دەبێ نەزانم چ شتێك لەگەڵ خودا کۆنینەکان،
چارەنووسمانی لێکگرێداوە!

جوانیی؛ ئەوەی لە مەرگەوە دێی،

بـۆ گەیین دەبـێ وێرانە بسازێنرێ.
ئەی مەرگ؛ هەموو شتێ لە بەردەوامی تەواوبووندا، تەواو نابـێ.

2
ئەوەی بەدواتدا وێڵم؛
بەرەو ڕێبـڕینە نیگا و
خەیاڵیش مەلەی سەهەندەیی.
خەون برینی بـڕینی مەوداکان نەخش دەکاتەوە،
خەمی گەیشتنیش بە دیوی خێرایی، تێڕامان وێنا دەکات.
ئەوها ئەو منە، ڕەگی دووجای دووبەرەکی و
فراژووی لەرەلەری کوفرە‌.

تەنیا شەوە بـێباوێشك بمه□□تەوە.
تاریکی پەنا. وەزانینم تۆی.
بـێخودا و ئەستێرە، ژینێ شك نابەیت؟

هۆ شەیتان؛ خشپەی شەقاوەکانی ڕۆیشتنت دێتەوە بەرگوێم.
بوونت زێڕکفت بکە، لە تاریکییان بدرەوشێوە،
مامەڵەیەك، کە هەمان بـێت سەرپێچیکردنە.
تۆش؛ لە بەخشراوانت وەدەرم بنێ؛
بە ئازارەوەش بمکوژە،
مرۆڤ سوپاس نەکراوە،
لەهەڵەش زێتر ناسنامەی تری نییە.

3
کات؛ بوخچە غەریبییەکەی نالی و حاجییە.
شوێن؛ بەبەردبوونی چیرۆکی گۆرگۆنەکانە لەبەردەم حەڕامدا.
چارەنووس؛ بـێچارەیی خەونی خانی و زێتر لێکترازانی نەتەوەیە‌.
خواست؛ بوون نمایش دەکات؛
بوون خۆی، ڕسکاوی وێرانکارییە.

دەبا خودایەك بسازێنین
گۆڕان لە بـێنوێژیدا سیما دەکرێت.
جەنگ ناسنامەی بوونێکی هەستبەخۆکردووە.

لەگەڵ کوشتار، هرووژمی یادەوەریی و
ئێشی ژووری جووتبوون زێتر دەبن.
لەگەڵبوون؛ چەوساندنەوەیەکی تری ڕەگەزییە.

4

شتێك كردمیە دێوانەی ڕێگە چۆڵەكانی مەترسیی.
ناشزانم چ دەنگێك
بۆ نشێو و هەڵدێرگەكان ڕێنموونم بوو.

هەڵدێرام. مشتی بەردێك خۆی كردە باوەشم.
هەڵدێر قووڵ بۆ چاوەكانمی ڕووانی.
پێم لێسەنرانەوە.
خوداكان دوا ئاوڕدانەوەیان كردم.
چیاییش: كوڕەتیمە. دەستی ڕاهێشتكرد یان نا، هەر دەبێ بیڵێم؟
جارێكی تر، ڕێگەكانم خستەوە بەر سێرەی پێملنەبوونم.
دەست نەبوو، ئەی خواست وەملیایی خستمەوە؟ دەبێ نەزانم؟

تا ئێرە ئەی دوو سێ، حەوت و پێنجی بەیانیم،
ئەو گۆرانییەی بە هەڵدێرانم نەدات، كوا قەرەجییە.
زرینگانەوەی دەنگی مەزهەر و زریانێك لە خێرایی..
پێهەڵدێنم. ئەوە بۆ ڕێگەكان ناجمێن؟!
دەبێ لە هەناوی وێرانبووندا؛ گۆرانیی ئاژاوە بچڕین.

5

گۆرانی خۆم دەڵێم و
ڕێ بۆ ئاژاوە خۆش دەكەم؛
شتێك، كە دەبوو زووتر بمكردبا.
هاتووم؛ ڕووحی شەیتانم و
بێدۆستی و غەریبی چارەنووسمە‌.
چارەنووس و غەریبیم، ماڵی خەون و نەگەیشتنە.
كوا ماڵ پێم ئاوەدانە و سەهەندییم دەناسێت.

شەیتان لەسەر زمانم، گۆرانییەكە بەرەو كۆتایی دەبا:
من ئەودیوی ڕووناكییەكەتم،
كە گۆڕان و بەدكرداریی، تێمدا ئاوسە‌.

من ئەودیوی ڕووناكییەكەتم
بە نەفرەتی ناسنامەم سوێند
گەڕاومەتەوە نێوت، بڵێی ئەوە نەزانیت؟

مانگی 10و 11ی 2016

* "ئەم ئاژاوەیە گوناهی هزرەکانە، دەبوو کوشتارێك دەستپێبکا."سکاندینافیا دوورگەیەکی تر لە بخوور، هەندرێن.
** ئەم شیعرە لە گۆڤاری "کەلێن"، ژمارە (2)ی هاوینی 2017، بڵاوکراوەتەوە.

لە نێوان سیاسی و فەیلەسوفدا … هیوا سەعید

سیاسی: بۆچونێک هەیە دەڵێ ئەوەی بزانێ دیالێکتیک چییە فەیلەسوفە.
فەیلەسوف: لە دیالێکتیکی هیگڵ هۆش لەخۆی دادەبڕێ و دەبێ بە دوو بەش، دواتر لە نێوان ئەو دوو بەشە ململان□ س□رهە□دەدا، س□رەتا بەشێکیان دەبێ بە چاودێر بەسەر ئەویتر، بەشەکەی دیکەش دەبێ بە کەرەستە و بابەتی لێکۆڵینەوە بۆ ئەم.

سیاسی: پێش س□رهەڵدانی ململان□ک□ ئ□و دابڕانە ل□ ناو هۆش چۆن ڕودەدا؟
فەیلەسوف: سوکرات دەڵێ خۆت بناسە، مەبەستی لە خۆناسین ئەوەیە خۆت فێری زانین بک□ ب□□کو بە زانین هۆشت لەخۆی داببڕێ و ببێتە دوو بەش، بۆ ئەوەی بە بەشە دابڕاوەکە لەخۆت بە ئاگا بی و هۆشیاریت ل□ بارەی خۆتەوە ه□ بێ.
کەچی لە ڕوانگەی سارتەر بەشی دووەمی هۆش لە ڕێی زانینەوە دروست نابێ، چونکە بەشی دووەم بە دابڕان لە بەشی یەکەمی هۆشەوە پەیدا دەبێ.

سیاسی: هێشتا وەڵامەکە ڕون نییە، دیسان ئایا هۆش چۆن لەخۆی دادەبڕێ و دەبێ بە دوو بەش؟
فەیلەسوف: ئەلبێر کامۆ پێیوایە مر□ق ب□رلەوەی یاخی ببێ هەست بە چەوسانەوەیەک لەلایەن ئەوانیتر یان نامۆبوون و دابڕانێک لەوانیتر دەکا، ئیدی لەو دۆخە هۆشیار دەبێتەوە و بە هەلومەرجی خۆی دەزانێ. بەو مانایەی خۆی دەناسێ و لەخۆی بە ئاگا دەبێ. واتا هۆشی لێک دادەبڕێ و دەبێ بە دوو بەش، بە بەشە دابڕاوەکە لەخۆی دەکۆڵێتەوە و تێگەیشتنی لەسەر خۆی دەبێ.

سیاسی: هەتا هۆش لەخۆی دانەبڕێ و نەبێتە دوو بەش ئەو هۆشە زانین وەرناگرێ، بۆچی فەیلەسوف ئەوەندە قسەی خۆی لای ئەو کەسانەی تێناگەن بە خەسار دەدا؟
فەیلەسوف: ڕەنجبەرێکی ماندوو بەلای فەیلەسوفێکدا تێدەپەڕێ، ئەویش داوای ئەوەی لێ دەکا کەمێک لەکنی پشوو بدا. دوای ئەوەی ڕەنجبەرەکە دادەنیشێ فەیلەسوفەکە دەڵێ بۆ ئەوەی لەو چەوسانەوەیە ڕزگارت ببێ گوێ بگرە لەو زانینەی فێرت دەکەم.
یەکەم: پرسیارێک لە تۆ نەکرا لەخۆتەوە وەڵام مەدەوە، دووەم: شتێك لە تۆ داوانەکرابوو مەیدە.
ڕەنجبەرەکەش بە پێکەنینەوە دەڵێ چاک نەبوو زانینەکەت بەخۆڕایی بوو ئەگەرنا پارەکەشم دەچوو.

سیاسی: فەیلەسوفەکە بەو گاڵتەپێکردنە هەستی نەڕوشا؟
فەیلەسوف: بە تێگەیشتنی هایدگەر ئەو ڕەنجبەرە لەبەرئەوەی هۆشی لەخۆی دانەبڕاوە بۆیە بوونیشی لەناوخۆیتی و خۆی دەرنەخستووە. ئەو جۆرە بوونەش بوونێکی ناڕەسەنە و توانای تێگەیشتنی لە زمانی ئەو مرۆڤە ڕەسەنە نییە کە بوونی خۆی دەرخستووە و قسەکانی تێگەیشتن دەدا بەدەستەوە. کاتێکیش فەیلەسوفەکە هەموو ئەو شتانە دەزانێ و ئاستی زانینی ئەو هەڵدەسەنگێنی نەک خەم لەو سوکایەتییەی ئەو بە زانینەکەی کرد ناخوا، بە پێچەوانەوە جارێکی تر لە بازاڕ ڕێکەوتی دەکاتەوە دەبینێ ڕەنجبەرەکە دەستگیرکراوە لەسەر ئەوەی کەسێک ویستویەتی کاڵەک بخوا ئەم لەخۆیەوە چەقۆی پێداوە. کەسەکەش کە چاوی بە چەقۆیەکە کەوتووە هاواری کردووە ئەو چەقۆیە لە من دزراوە ئەو دزە بگرن. فەیلەسوفەکەش لەوە بە ئاگایە ئەو ڕەنجبەرە بوونێکی لەناوخۆ و ناڕەسەنی هەیە، زمانە لەکارکەوتووەکەی تێگەیشتن نادا بەدەستەوە و هی ئەوە نییە بتوانێ بەرگری پێ لەخۆی بکا، بە بن گوێیدا دەچرپێنێ: کاتی خۆی فێرم کردی شتێک لە تۆ داوانەکرابوو مەیدە گوێت لێم نەگرت. ئەمجارە جوان گوێبگرە، بڵێ: نازانم ئەو چەقۆیە هی کێیە و دەمێکە بەدوای خاوەنەکەی دەگەڕێم لەبەرئەوەی بەو چەقۆیە باوکم کوژراوە.

سیاسی: فەیلەسوفەکە پێشتر لە فێرکردنی ڕەنجبەرەکە ئەوەی ئەزموون کردبوو زانین بە زانین دروست نابێ و دەبێ هۆش لەخۆی داببڕێ ئینجا زانین وەردەگرێ.
فەیلەسوف: فەیلەسوفیش لەگەڵ ئەوانیتر فێر دەبێ.

سیاسی: دووبارە بە هانای ڕەنجبەرەکەوە چوو ویستی چی فێر بکا؟
فەیلەسوف: زانین چاکەیە.

سیاسیی: ئەو هۆشی لەخۆی دانەبڕاوە، فێرنابێ.
فەیلەسوف: ڕەنگە دوای ئەو ڕوداوە هەست بە چەوسانەوەی خۆی بکا و ئەو هەستەش ببێتە هۆکارێک هۆشی لێک دابڕێ و بەخۆییدا بچێتەوە.

سیاسی: کەواتە دەبێتە فەیلەسوف.
فەیلەسوف: ئەو هۆشەی لەخۆی دادەبڕێ و دەبێتە دوو بەش ڕاستە لەمەودوا ئامادەیی تێگەیشتنی هەیە، پێویستە زانینیشی تێبکرێ.

سیاسی: بۆ تێگەیشتن و زانین یەک شت نین؟
فەیلەسوف: ژمارەحیسابی توانای لێکدانەوەی سەدان و هەزاران ژمارەی هەیە یانی باش تێدەگا، بەڵام تا ژمارەی پێنەدەی هیچی پێ لێکنادرێتەوە، بە مانای ئەوەی تا زانینی پێنەدەی توانای تێگەیشتنی نییە.

سیاسی: مرۆڤ بۆ ئەوەی ببێ بە فەیلەسوف جگە لە تێگەیشتن دەبێ زانینیشی هەبێ؟
فەیلەسوف: ئەوانەی بەبێ زانینی هۆشەکی تێگەیشتنیان هەیە کەرەستەی زانینیان زۆر نییە و هەر ئەو بەشە هۆشەی بۆتە بابەت بۆیان و ئەو دەوروبەرەی لە ڕێی هەستەوە پێیاندەگا لەبەردەستیانە، ئەوەندەش پانتاییەکی کەمە بۆ ئەوەی لێیبکۆڵێنەوە، دواجار ئەوانە مامەڵەکردنیان لەگەڵ زانین دەبێتە مامەڵەیەکی بەرژەوەندخوازانە.

سیاسی: بۆ؟
فەیەلەسوف: ئەوان هەر لەبارەی ئەو شتانەوە دەزانن کە لە دەوربەریان ئامادەیی هەیە و لە ڕێی هەستەوە پێیدەگەن، ئەوەش وادەکا ئەو زانینەی هەیانە لەپێناو چاکەی خۆیان و ئەوانەی خۆیان بڕوایان پێی هەیە بەکاری بێنن.

سیاسی: چبکەن بۆ ئەوەی زانینەکەیان لە بەرژەوەندی گشتی بێ؟
فەیلەسوف: دەبێ بەهۆی هۆشەوە شتە هەمەکییەکان بناسن و لە چەمکەکان تێبگەن، بۆ نموونە بزانن چاکە مانای چییە یان ئەخلاق چی دەگەیەنێ.

سیاسی: بە فێربوونی ئەو شتە هەمەکییانە و تێگەیشتنی چەمکەکان چی دەگۆڕێ؟
فەیلەسوف: کاتێک زانیان ئەخلاق چییە، ئەوکاتە ئەخلاق زانینەکەیان پابەند دەکا لەپێناو چاکەی هەموان بێ نەک هەر خۆیان و ئەو هەندەکەی خۆیان دەیانەوێ.

سیاسی: ئێستا تێگەیشتم بۆ ئەفلاتون لە کۆمارەکەی فەیلەسوف دەکا بە سەرۆک.
فەیلەسوف: فەیلەسوف دەزانێ ئەخلاق چییە، ئەخلاقیش زانینەکەی ناچار دەکا بەوەی خەڵک لە خزمەت خۆی و بەرژەوەندییە تایبەتەکانی ئاڕاستە نەکا، ئەگەر ئاڕاستەشیان بکا دەبێ لەبەر خاتری چاکەی ئەوان بێ نەک خۆی.

کێ لەم وەزعەدا کوردستان رزگار دەکات؟ … عیماد عەلی

پێش هەموو شتێك، گرنگترین شت ئەوەیە تۆ کێشەکە لەسەر واقیعەکەی کوردستان وەك خۆی و بەهەمان زەمینەی ئێستایەوە بخوێنیتەوە و، چارەسەری نێوخۆیی و دوور لە تیۆری بەرهەمی عەقڵی دەرەکی یان لاساییکردنەوە لەسەر زەمینەی بارودۆخی دەوڵەت بنیاتنراو و دوور لە وەزعی کوردستان و بە رووکەشی و بەدەر لە توانا و بواری جێبەجێکردن باسکراو کار بکەیت، بۆ ئەوەی کلیلی کردنەوەی یەکەمین دەرگای هەنگاونان رووە و کردنەوەی سەرجەم دەرگا زۆرەکان بدۆزیتەوە.
دیارە قسە لێرەدا لەسەر کەس نیە وەك سەرکردە بتوانێت هەرقل ئاسا رەفتار بکات و زەمانەکەش وەك ئەو رۆژانە نیە پاڵەوان ئاسا بە رەهایی شتەکان بگۆڕێت و هەموو دەسەڵاتەکان ژیراوژور بکەیت، بەڵکو پرسیارەکە ئەوەیە ئایا حزبێك یان هاوپەیمانێتیەك هەیە لە کوردستاندا بە سەرکردایەتیەکی دووربینەوە کە لەو ئاستەدا بێت و بەتەنها بتوانێت قۆناغە قورسەکەی سەر هاولاتیان بەکەمترین زەرەرتێپەڕێنێت و ئەڵتەرناتیڤی دەسەڵاتە بەردەوامە کۆنەکەی کوردستان بنیاتبنێت، یان لەم وەزعە کۆمەڵایەتی و سیاسی و ڕۆشنبیریەدا باشترین بژاردە یەکگرتوویی و پێکەوەیی کارکردنە، بۆ لەسەرخۆ هەڵسانەوە و بەرزکردنەوەی روحی نەتەوەپەرستی و نیشتماندۆستیە .

وەزعە سیاسی و ئابووری و ڕۆشنبیریەکە و کارو رەفتاری سەرجەم حزبەکان لە ئاستێکدان کە ناتوانرێت کردەوەی رزگارکردنی ڕۆژەیی

تەنانەت قۆناغە راگوزەرکەش بە کەمترین زەرەرەوە بە هیچیان بسپێریت و پشتی پێ ببەستیت کە میلەت لەم لێقەومان و میحنەتە رزگاربکات. تۆیەك کە نەتوانیت ئۆپۆزسیۆن لە دەسەڵات و رەفتاری سەرکردەی هیچ حزبێك لەویتر و بیروبۆچون و تایبەتمەندی هەریەکە لەگەڵ ئەویتر و رەفتار و کرداری ئەم لەگەڵ ئەو و پاك و ناپاکی هیچ لایەك، جیابکەیتەوە، چۆن دەتوانیت لایەن و کەسێکی سەرکردە یان سەرکردایەتیەك لەم بارودوخە قورس و زۆر ئاڵۆز و نالەبارە دیاری بکەیت کە بتوانێت بەتەنها و بە کەمترین زەرەر رێگەیەك بگرێتەبەر بەو ئاراستەیە بۆت قۆناغەکە بپەرینەوە. دیارە هۆکارە سیاسیەکەی ئەم بارودۆخە روونە کە لە رووی خودی و بابەتیەوە لە کەڵەکەبونی هەڵە کوشندە سیاسی و فکری و ئابووریەکانەوە بووە.

بۆچی خەڵکی مەبدەئی لە پاشەکشە دایە لە کوردستان؟

حزبەکانی کوردستان کاریگەریەکی سەلبی رەهایان لەسەر تەنانەت منداڵی نێو بێشکەش هەیە و هەموو کوردستانیان کردۆتە یەکپارچە سیاسەتی بێ بنەما و دوور لە هەموو فکر و بیروبۆچونیك بە گشتی و، ئەوەی پیادە دەکرێت پەیرەوکردنی کاری حزبی سیاسی رووت و وەك زۆرێك لە سیاسیەکان بە ئاشکرا و نهێنیەوە باسی ئەوە دەکەن، کە ئەوان سیاسەت دەکەن و هیچ کارێکیان بە مەبدەئەوە نیە!!
لێرەدا ناتوانین بڵێین لەنێو ئەم هەموو حزبانە سەرکردە و کادری مەبدئی بونی نیە، بەڵام ئەو ژمارە کەم و دەگمەنانە لە ژێر قورسایی کاری سیاسی و زاڵبونی زۆری ئەوانیتر و بەرژەوەندیدا وا ونبوون بە هیچ شێوەیەك ناتوانیت جیایان بکەیتەوە و رۆڵیان دیاری بکەیت.

چارەسەر؟

چەندین پرسیار دەکرێت لەبارەی ئەم وەزعە و چۆنێتی گۆرانی ئەم سیاسەت کردنە و فاکتەرە سەرەکیەکانی. بەڵام گرنگترین هۆکاری گەیشتن بەم حاڵە لەمانەدا خۆی دەبینێتەوە و لە نێو سەرجەم حزبەکاندا بۆ بەدەرکردنی هیچ لایەك بونی هەیە، بەڵام بە رێژەی جیاواز:
*پابەندنەبون بە هیچ ئامانجێکی گەورە و نەبونی ستراتیج و پشت بەستن بە گۆرانکاری لە ئامانج بەپێی گۆرانکاری بارودۆخی هەنوکەیی سیاسیی کوردستان و ناوچەکە و، نەبونی پلانی سەر ئەرز بۆ گەیشتن بە واقعێك کە توشی شکست نەبین لە هەر هەنگاویکی مەدروسدا و دەرئەنجامەکان نەخەینە دەستی قەدەر و ئەگەر و مەگەر.

*گۆرینی کتوپری خەباتی شاخ بۆ شار و زاڵبونی سیاسەت و کاری حزبی بەعەقڵیەتی عەسکەرتاریەوە کە لەشۆرشدا ئەولەویەت بوو، هەر ئەمەش سەرکردەکانی توشی شۆك کرد و خۆیان لە ناوەندی دونیایەکی تردا بینیەوە کە وەك نەدیوبەدی رەفتار و مامەڵەیان لەگەڵ گۆرانکاریەکاندا کرد و کورسیان کردە ئامانجی پیرۆزی خۆیان .
*خۆفەرزکردنی بەرژەوەندیە مادیەکان و لەزەتی ژیاندۆستی و لەبیرکردنی زۆرێك لە پیرۆزیەکان و تا رادەیەکی زۆر لەخۆگۆرینی تەنانەت کادرە رەسەنە مەبدەئیەکان.
* هاتنە سەر ساحەی راوبۆچونی تازە و نەوەی نوێی پشتبەستوو بە پێشکەوتنە تەکنولۆجیەکانی تێکەڵ بە حزبایەتی و دوور لە رێبینینی راستەقینە و بێباوەری بە خەباتی عەسکەری و پشت بەستن بە کارو رکابەری سیاسی مەدەنی پاش شەری نێوخۆ.
* زیادبونی مەحسوبیەت و مەنسوبیەت لەسەرجەم حزبەکان بە هەموو جۆرەکانیەوە بۆ دەرکردنی تەنانەت تاکە لایەنێکیش لە چەپ و لە راست.
*نزیکبونەوەی هاوشێوەبونی کاروخەباتی سەرجەم حزبەکان و ئینتمابون لەسەر بنەمای ناسیاوی و خۆزانی و بەرژەوەندی مادی بەدوور لە هەموو فکر و ئایدیۆلۆجیایەك لەسەر ئەرزی واقیع، ئەمەش وای کردووە گۆرانکاری لە ژمارەی ئەندام و هەوادارانی حزبەکان پاش دامەزراندنی گۆران بە گۆرانێکی کەمەوە تا رادەیەك جێگیر بێت.
*شێواندنی تەنانەت بیروعەقڵی خەڵکە ئاساییە رەسەنە خاوەن بیرو مەبدەئەکە بە ترساندن و تێقاندن و لەزەت بەخشینی ژیان و لەخشتەبردنی زۆرێك بە چەندین رێگە و رەفتاری دوور لە هەموو بەهایەکی نەتەوەیی و نیشتمانی و ئەخلاقی.
* پشت بەستن بە بنەمای بەدەستهێنانی دەنگ بە دوور لە هەموو پیرۆزیەك و زۆربونی رەفتاری پۆپۆلیستی لەسەر سەرجەم حزبەکان بە دەسەڵات و بەناو ئۆپۆزسیۆنیشەوە.
*نەبون و نەهێشتنی مەیلی خۆفیداکاری و لە خۆبردویی لە لایەن سەرکرادیەتی و نەمانی روحی خاکپەرستی و کزبونی گیانی نەتەوەیی و نیشتمانی.

بە کوێ گەیشتین؟

بەم کەرەسە و پێکهاتە و حزبانە و بەم زەمینەوە کە لەکوردستاندا هەیە و بە دوور لە باسکردنی گیانی مشەخۆری خەڵك و پشتبەستن بە مەعاش و رەیعیەتی نەوت و لەناوبردنی ئەو رێژە کەمەی خۆژێنی کە لەناو کورددا بە تایبەتی لە لادێکاندا هەبوو لە رووی ئابووریەوە،

سیاسەتی خستە دوور ریانێكی بەرژوەنخوازی تەسكەوە كە خەڵك ناچاری زۆرێك لە سیفەتی ناباو كرد و وایكردووە كە رووبەرووی شتگەلێك بێت تا رابردوویەكی نزیك لەناو كوردەواریدا نامۆبوون، وەك مەرایی و خۆبەدەستەوەدانی ئەخلاقی و خۆفرۆشتنی كەسی لەپێناو بەرژەوەندی مادی لە ناو حزبەكان و دەسەڵاتەكانی كوردستاندا، ئەمەش بووە هۆكاری ئەوەی گەورەترین تەگەرە لەبەردەم هەنگاونان بەرەو پێشەوە بۆ پێشخستنی هەمەلایەنەی كوردستان و بنیاتنانی دەوڵەت دروستبێت و ناپاكی بە ئاسایی وەربگیرێت.
لەرووی تیۆریەوە ئەمە حاڵی كوردستان بێت و لەسەر ئەرزیش پشێوی وای كردووە كەلە وەزعێكی نالەباری ئاساییشدا رووبەروی شڵەژانێك دەبیتەوە كەس لە چۆنێتی قوتاربوون لێی سەردەرنەكات. لەوبارەوە میلەتێك خاوەنی ئەم حزب و سەركردە و بارودۆخە بابەتی و خودیەی دسەڵاتەكەی بێت و هەڵەكان وای كردبێت كەوتبێتە چاڵێكی قورسەوە، چۆن رزگاری دەبێت، بەتایبەتی عاقڵمەندی دیاری تێدا نەبێت و هەریەك لە دۆیكدا بخوێنێت.

ئەی كوردستان چۆن و كێ رزگاری دەكات؟

بۆیە پرسیار لەوێدایە كێ لەم جەنجاڵیەدا كورد رزگار دەكات و ئایا بەهەمان عەقڵیەتەوە هەنگاو دەنرێت یان كەرەسەی نوێی دەوێت، ئایا قۆناغەكە ئەوە هەڵدەگرێت گۆرانی ریشەیی شۆرش ئاسا لەبوارەكاندا بكرێت یان واقعخوێندنەوە خۆی فەرزدەكات و لەپێش هەموو شتێكەوەیە؟
ئەگەر بە واقعیانە قسە بكەین، لەم كاتەدا لە رووی سیاسی و ئابووری و تەنانەت یاساییشەوە، هیچ بوارێك نیە بە كردەوەیەكی عەسكەری سیاسی نێوخۆیی كتوپر دەرئەنجامی باشی لێبەكەوێتەوە، لە كاتێكدا داری دەستی دوژمنان بەرزكراوەتەوە و كوردستانیان خستۆتە ژیر رەحمەتی خۆیانەوە و لە چەندین لاوە ئابڵوقەیان داوە. لە لایەكی ترەوە هەر حزبەو دەیەوێت قازانجی تایبەتی لەم وەزعە ببینێت و هەلپەرستانە هیچ بەرژەوەندیەكی میلەتی لە پێش چاو نیە و باش دەزانێت كە قازانجی خۆی بە مردنی كەرە دۆزە دەكەوێتەوە. لە هەموو خەتەرناكتر بەرزبونەوەی دەنگی كورتبین و ناخاڵەی تازەپێگەیشتووە كە تەنها مەبەستیان خۆدەرخستن و لاساییكردنەوەی بۆ بەرهەمە.

بۆیە، تاكە رێگای واقعیانە و ناچاری ئەوەیە تاوەكو هەڵبژاردنی عیراق و كوردستان بەوەی هەیە و بە یەكگرتوویی ململانێی دەرەكی بكرێت و، لە نێوخۆشدا تا دەكرێت بە هەموو لایەك بە دەرس وەرگرتن لە هەڵەكان نزیكبونەوە دروست بێت و روحی گیانی هاوپەیمانێتی فەرزبكرێت و بەیەك دەنگ بەرامبەر ئەوانەی دەیانەوێت كوردستان

لەناوبەرن بوەستن و لە کاتی تێپەراندنی قۆناغەکە دەست بکرێت بە گۆرانکاری ریشەیی و میلەت بە دەنگ و سندوقەکان خەڵاتی حزب و لایەنە میلەت پەرستەکان بکات و سزای حزب و لایەنە خودپەرستەکانیش بدات و، دواتر لەسەر ئەرزی هێزی پێکهاتەی پاش هەڵبژاردن بارودۆخە سیاسیەکە بە شێوەیەکی واقعی رێکبخرێتەوە. لەبەر ئەوەی دوور لە سنوور و کیانی چەسپیو کوردستان بەرگەی شۆرش و گۆرانکاری ریشەیی ناگرێت و دەبێتە ساحەی دەستوەردانی دەرەکی و ئەو تۆزقاڵەش ماوە لەناودەچێت و زیاتر توشی ماڵوێرانی دەبین و بە یەکجاری دەکەوینە حاڵەتی ژێردەستەییەوە. ئەوەی عاقڵانەیە گۆرانکاری لەسەرخۆ و دوور مەودایە، پاش ئەم بارودۆخە نوێیەی لەدەرئەنجامی ریفراندۆم و درندایەتی دوژمنان بینیمان. بە هیچ شێوەیەك لاسایکردنەوەی دەوڵەتان و بە دوور لە پێداویستیە بابەتی و خودیەکە سەرکەوتن بەدەست نایەت و کاری هەرزەکارانەی هیچ لایەن و کەسێك دادی ئازار و مەینەتیەکانی گەلی کوردستان نادات و بە پێچەوانەوە بارەکە لە رێژنە دەردەچێت و زیاتر دەچینەوە ژێر دەستی دوژمنان و ملکەچدەبین.

ساڵی خوێندن ...

فەرهاد ئەحمەد بەرزنجی

خەندە و خۆشی منداڵە
چەندخۆشە ئەم هەواڵە؟!
واساڵی نوێی خوێندنە
کاتی کێش کردنە
دەڕۆین بۆ قوتابخانە
کەماڵی دووهەمانە
پشووی هاوین بەسەرچوو
پڕلەسەیران وگەشت بوو
بەشداری خولەکان بووین
بۆیە وا ڕۆشنبیربووین
کاتی زێرینی خۆمان
بەفیڕۆنەچوولێمان

ئێستاش وەرزی خوێندنە
دیدەمان پڕی ڕۆشنە
هەموو بڕیارمان داوە
کۆشش بکەین لەئێستاوە
دژی نەزانین دەبین
خەمخۆری وڵات دەبین
لەژێر ڕۆشنایی خوێندن
بەدەست دێنین سەرکەوتن.